

वा. श्रीच्या रथाची गावातून मिरवणूक निघाली. मिरवणूक आत्यानंतर धुपारती झाली. रात्रौ १० ते सकाळी ६.०० पर्यंत उंपरिथत कलाकारांनी श्रीच्या पुढे हजेन्या दिल्या. रात्रभर जागर झाला. मंदिर साईभक्तांना दर्शनासाठी रात्रभर उघडे ठेवण्यात आले होते.

उत्सवाचा सांगता दिन: रविवार दि. २७ मार्च १९८८ – नित्य कार्यक्रमा अतिरिक्त ह.भ.प. मनु महाराज कोकलेगांवकर, नांदेड यांचे कीर्तन १०.३० ते १२.३० पर्यंत झाले. दहीहंडी व माध्यान्ह आरती झाल्यानंतर तीर्थप्रसाद वाटण्यात आला. रात्रौ ७.३० ते १० वा. डॉ. प्रभा अत्रे, मुंबई यांचे सुश्राव्य गायनाचा कार्यक्रम झाला. रात्रौ १० वा. शेजारती झाली व उत्सव समाप्त झाला.

काही कलाकारांनी श्रीच्या समोर आपल्या कलेच्या हजेन्या दिल्या.

कीर्तन: १) ह.भ.प. मधुकर गणेश सूर्यवंशी; संस्थान पुजारी, गवई, कीर्तनकार, प्रवचनकार यांची कीर्तने एकादशी व महत्वाचे दिवशी झाली.

२) ह.भ.प. लक्ष्मण महाराज वाकचौरे, शिरडी.

३) ह.भ.प. विष्णुबुवा महादेव शुक्ल, डॉबिवली.

प्रवचन: १) ह.भ.प. मधुकर गणेश सूर्यवंशी; संस्थान गवई.

भजन, गायन, वादन इ. कलाकार खालीलप्रमाणे—

आनंद के. आढावसर, ह.भ.प. बाबूराव नरोडे, प्रा. अविनाश घैसास, प्रा. सौ. पृथ्वीदेवी बिरारी, कु. अनुराधा भोकरे, श्री विकास किल्लस्कर, श्री नितीन जोशी, कु. माधवी गुजराथी, कु. वर्षा जोशी, कु. सुनिता पिसाळ, कु. कविता भालेराव, कु. सुवर्णा कुलकर्णी, सौ. भारती पराडे, कू. स्वंजा आढाव, कु. रूपाली भुतडा, कु. स्विती लोंगानी, श्री रविंद्र पिंगळे, श्री द्वारकानाथ लोगानी, श्री संजय कुलकर्णी, श्री कृष्ण सिताराम शेकटकर, कु. तेजस बिरारी, कु. उज्ज्वल बिरारी, श्री श्रीराम दत्तात्रय दहिवणकर, श्री यशवंत केशव बुधाळ, श्री मधुकर उपासने, श्री गोविंदभाई बाबुभाई रावड, कु. चारूशिला शशीकांत कुलकर्णी, श्री अनिल श कुलकर्णी, श्री भोलानाथ समेळ, श्री रावसाहेब देशमुख, श्री हरकचंद चंदभान, कु. शेखर नटवर विसपुते, क. केतन मिसळ, श्री पारस पोरवाल, क. सागर मिसळ, साकोरी, श्री वसंत गोपीनाथ काळोखे, शिरडी, श्री विजय पवार, लक्ष्मीवाडी, श्री वसंत, दत्तात्रय वाळुजकर, डॉबिवली, श्री चंदशेखर गाडगीळ, पुणे, श्री रघुनाथ बाबूराव सांडभोर, पुणे, श्री रत्नाकर कोराटे, शिरडी, श्री दौलतभाई, मुंबई, श्री डॉ. शरद पटेल, पुणे, श्री डॉ. श्रीकांत कीर्तने, पुणे, श्री दिलोप म महाशवदे, भोपाळ, श्री दिव्यानंद पटेल, पुणे, श्री डॉ. श्रीकांत कीर्तने, पुणे, श्री दिलोप म महाशवदे, भोपाळ, श्री दिव्यानंद नाथा, भोपाळ, श्री प्रभूनाथ जाधव, शिरडी, श्री गणेश भोईर. जरण, श्री नामदेव नागू नाथा, भोपाळ, श्री प्रभूनाथ जाधव, शिरडी, श्री गणेश भोईर. जरण, श्री नामदेव नागू नाथा, भोपाळ, श्री ज्ञानेश मुळगांवकर कु. प्रिती मुळगांवकर, मुंबई, श्री कचरा तरटे, नांदेड, श्री अनिल उत्तलवाल, नांदेड, श्री शंकर गणपत शेळके, कोल्हापूर, श्री चेतराम को लाखे, शिरवळ, सौ. शकुंतला जोशी, नाशिक, सौ. शरयू सा मराठे, शिरडी, श्री ज्ञानेश्वर वैद्य, शिरडी, श्री रविंद्र नारायण शोडगे, कल्याण, श्री रामचंद्र

श्रीराम डोयकर, चिपळूण, श्री मुरलीधर म जाधव, कल्याण, कु. प्राणेश कुलकर्णी,
लक्ष्मीवाडी, श्री विष्णु दयाल रविदास, उन्नाव, श्री माणिकराव धार्मिक, भिलाईनगर,
श्री महेश मुळगांवकर, मुंबई, श्री भिमराव बनसोडे, साकोरी, श्री बाळासाहेब
कुलकर्णी, लक्ष्मीवाडी, श्री दत्तात्रय कडोले, वैजापूर, श्री पुंजा भाऊराव दवंगे,
शिरडी, श्री राममास्तर मुंगरुळकर, मुंगरुळ, श्री नागेश गुंडो जोशी, मातंलपूर, श्री
उत्तमदास महाराज, शिरडी, श्री नटवर चुडामण विसपुते, शिरडी, श्री सखाराम
राघुजी गुरव, कोपरगांव, श्री साहेबराव सोपान वदक, शिरडी, श्री मधुकर पुंडलिक
सगर, गोगलगांव, सौ. बेबीताई शाहाजी थोरात, संगमनेर, श्री रघुवीर शांतराम
मिराणे, शिरडी, श्री मधुकर गणेश सुर्यवंशी, शिरडी, श्रीमती लक्ष्मी शिरवळकर,
शिरवळ, श्री साहेबराव देवगुडे, पांथाळ, श्री नानासाहेब कोराटे, शिरडी, श्री
नंदकिशोर पुरोहित, शिरडी, श्री रघुवीर खेडकर, संगमनेर, श्रीमती अनिता
शिरवळकर, शिरवळ, सौ. मंदाताई खेडकर, संगमनेर, श्री कृष्ण मधुकर भगत,
कोल्हार, श्रीमती विजया खडीकर, इंदौर, सौ. अनुसुया काशिनाथ लाखे, शिरवळ,
श्री बालमभाई, रहाता, श्रीमती लालाभाई गुजराथ, शिरडी, श्री रामकृष्ण सखाराम
गुरव, बेट, श्री सच्यद बाबा ढोली बाजा, रहाता, श्री साईलीला मंडळ, मुंबई, श्री
शांतराम मिराणे, शिरडी, श्री बारावकर काका, शिरडी, श्री पवार गॉस वेलडींग
शिरडी, श्री रघुनाथ नागरे, शिरडी, श्री मधुकर निवृत्ती भालेराव, श्री माणिक साळी
शिरडी, श्री ह.भ.प. मनुमहाराज कोकलेगांवकर, गोदा निवास, नांदेड, श्री दामोदर
शास्त्री, भंडारकवठे, पंढरपूर, श्री रामचंद्र-गोविंद अरवाणकर, पंढरपूर, श्रीमती
कमल पत्तेवार, नांदेड, श्री जी एस माळीवाडकर, साकरवाडी, सौ. उमा मनोहर
कोकलेगांवकर, श्री एस. एस. कोटस्थाने, शिरडी, श्री मोहनराव आंबोडकर,
लक्ष्मीवाडी, श्री सच्यद एस. एस. अ. नगर, श्री एकबोटे डी आर, अ. नगर, श्री
जहागीरदार आय सी., अ. नगर, श्री एस एस वाघ, साकरवाडी, सौ. शालिनीताई
मोहनराव आबोडकर, लक्ष्मीवाडी, श्री विजयराव पाटील, शिरडी, श्री व्ही रामदास,
मुंबई, श्री कै. तुकाराम खेडकर, सह विवेकानंद मुळे, मांजरवाडीकर, श्री अरविंद
बाबाजी जामसंडेकर, सौ. अनुराधाबाई पिंपळगांवकर, श्रीमती कमलाबाई भावे, पुणे,
श्री यशवत नाईक, मुंबई, श्री एम एम पाटील, मुंबई, श्री विलास पावसकर, मुंबई,
हैदाबाद इलेक्ट्रीशियन्स, श्री प्रमोदकुमार, श्री आर श्रीनिवास, श्री मोहनराव, श्री
शेखर, श्री यादगिरी, डॉ. प्रभा अत्रे, श्री अनंत राणे, सौ. शकुंतला जोशी, नाशिक, श्री
साई शंकर, श्री एस डी कुलकर्णी, श्री विजय बाळाराम मोगरे, वरळी, श्री दत्ताराम
कदम, श्री किशोर कदम, श्री शशांक तावडे, श्री सुनील चव्हाण, श्री सुरेश रा
आजूर्लेकर, श्री सतीश बा राव, श्री बारकु गुणाजी मांडवकर, श्री शशीकांत एकनाथ
दळवी, श्री सुभाष कांबळी, श्री वसंत जोशी, श्री दत्ताशेठ रेळेकर, श्री दामोदर
कोरावत, श्री बाबूराव नरे, श्री अण्णा पाटील, श्री देवा शिंदे, श्री बाबा जाधव, श्री
कैलास गायकवाड, श्री प्रकाश म्हात्रे, श्री राजू शिंके, श्री प्रकाश जोशी, श्री दिनेश सुर्वे,

श्री विश्वनाथ गुलन, श्री कृष्णा गुडाग, श्री नथुराम पाटील, श्री शांताराम कळमकर, श्री शशी जाधव, श्री कमलकर वर्तक, श्री सदानंद दारीयाना, श्री किशोर जाधव, श्री संजय गायकवाड, श्री राजेश पोवळे, श्री तुकाराम मुळभ, श्री अनिल मयेकर, श्री संतोष पुरी, श्री वेलु बील्ले, श्री प्रविण हडकर, श्री सुरेश बाईत, श्री रविंद्र परब, श्री रमेश घाडी, श्री जितेंद्र कानडे, श्री विलास पोमेडकर, श्री संजय धुरी, श्री शशीकांत जाधव, श्री मधुकर मसुरकर, श्री हेमंत हळदणकर, श्री नागेश हाडगे, श्री मारुती मांजरेकर, श्री अरविंद पवार, मुंबई, श्री विलास महाडिक, श्री सुदाम परकर, श्री विजय बोगरे, श्री विलास परळकर, मुंबई, श्री रमेशभाई गोविंदराम साहेब, श्री शरद गायकवाड, श्री शांताराम लक्ष्मण कळंबकर, श्री बाळू शिक्री, श्री चंद्रकांत फाळके, श्री चंद्रकांत विनेरकर, श्री बाबल्या देवजी पालमकर, श्री प्रकाश देवरुखकर, श्री पांडुरंग सकपाळ, श्री महेश कोकम, श्री अनिल गावकर, श्री प्रभाकर महादे, श्री प्रकाश गटेकर, श्री विलास तांबे, श्री दिपक वजे, श्री मंगेश सकपाळ, श्री पुरुषोत्तम जाधव, श्री प्रदीप खैरनार, श्री संतोष मिराशी, श्री सुनील आंगे, श्री सुधीर जावकर, श्री शंकर सकपाळ, श्री नंदु चव्हाण, श्री बांदेकर, श्री रमेश डी चव्हाण, नवापूर, श्रीमती सरोजबेन चंदुलाल बाराटे, सौ. कुसुम रमेश चव्हाण, श्री महेंद्र रामदास चव्हाण, श्री निवासन बांदे, श्री प्रमोद यशवंत इंगळे, सांताकूज, श्री भाई कदम, दादर, श्री विनायक प्रधान, भांडुप, श्री सुरेश सुखीजा, फरिदाबाद, कु. संध्या श्रीराम यादव, शिरडी, श्री के ढी रमनमूर्ती, राजमंडी, के. सत्यनाती, श्री प्रमोद धारकर, भोपाळ, श्री आचार्य शरद्वाज, ऑगोल, श्री विजय नामदेव गोरे, गिरगांव, श्री हीरालाल बेला, खरगपूर, श्री रत्नलालजी शर्मा, नागपूर, श्री जावेद करीम सख्यद, शबाना ढोलीबाजा, शिरडी, श्री चंद्रशेखर वि शुक्ल, श्री गोविंदभाई बिरावळ, बरोडा, श्री एम एम पांडुरंगराव, सिकंदराबाद, इ.

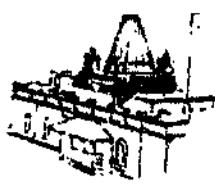
रंगपंचमी: सालाबादप्रमाणे मंगळवार दि. ८.३.८८ रोजी सायंकाळी ५ वा. श्रीच्या रथाची मिरवणूक गावातून मिरवून आल्यावर ६.३० वाजता धुपारती झाली.

गुढीपाडवा: सालाबादप्रमाणे शुक्रवार दि. १८.३.८८ रोजी सायंकाळी ५ वाजता श्रीच्या रथाची मिरवणूक गावातून मिरवून आल्यावर ६.३० वा. धुपारती झाली.

एप्रिल – १९८८

या महिन्यात शिरडीस श्री साईबाबांचे दर्शनासाठी साईभक्त मंडळी नेहमीप्रमाणे झाली होती. काही कलाकारांनी श्रीच्या पुढे हजेरी दिली, ती खालीलप्रमाणे:-

- कीर्तन:** १) ह.भ.प. श्री. मधुकर गणेश सूर्यवंशी, संस्थान पुजारी, गवई, कीर्तनकार, प्रवचनकार यांची कीर्तने एकादशी व महत्वाचे दिवशी झाली.
- २) ह.भ.प. श्री. लक्ष्मण महाराज वाकचौरे, शिरडी.
- ३) ह.भ.प. श्री. अरविंदबुवा आगाशे, फलटण.

प्रवचनः १) ह.भ.प. श्री. मधुकर गणेश सूर्यवंशी, संस्थान पुजारी, गवई.

भजन, गायन, वादन इ.: जे. शोभा, हैद्राबाद, श्री. प्रकाश यशवंत सावंत कल्याण, श्री. दिपक पांचाळ, मुंबई, श्री. गजेंद्रसिंग ठाकूर, हैद्राबाद, कु. संगीत महाडीक, लोकनाट्य मंडळ, समनापूर, श्री. राजाबुवा आगाशे, फलटण, श्री. संजय वासुदेव मेस्त्री, मुंबई, श्री. जनार्दन सुब्रह्मण्यम्, सेसाला, अंधेरी, श्री. चंद्रशेखर फणसे, अंधेरी, श्री. कृष्णा विनायके वाघ, अवसरी, श्री. शशीकांत विठ्ठल बाणखेले मंचर, श्री. रवीराज शिवाजी पेटकर, पुणे, श्री. चंद्रकांत भगवान साखरपेकर, मुंबई श्री. बी. मोहनराव, अनंतपूर, श्री. अरुण सोमाजी, संगमनेर, श्री. शिवराम बिडवे, संगमनेर, श्री. अंबिका भजन मंडळ, उरणे, श्री. अनिल पंढरीनाथ उत्तरवार, नांदेड़ श्री. दिपक पांडुरंग पाटील, पुणे, श्री. लक्ष्मण गोपाळ ताकवडेकर, कोल्हापूर, श्री. विश्वास दत्तात्रय साळुंखे, कोल्हापूर, श्री. चंद्रकांत पारकर, मुंबई, श्री. गजानन भजनी मंडळ, रिसोड, सौ. गीता सं. जावडेकर, मालाड, श्री. महेंद्र दवे, अहमदाबाद व्ही. रामकृष्ण, ओंगोल.

कै. भाऊ महाराज कुंभार पुण्यतिथीः सालाबादप्रमाणे साई समकालीन भक्त संत श्री. भाऊ महाराज कुंभार यांची पुण्यतिथी बुधवार दि. १३.४.८८ रोजी साजरा करण्यात आली. माध्यान्ह आरतीनंतर त्यांचे प्रतिमेची मिरवणूक लेंडीबागेजवळीत त्यांचे समाधीजवळ गेली. तेथे समाधीस रनान, पूजा; आरती झाली व उपस्थितांन शिरा प्रसाद वाटण्यात आला.

मे - १९८८

या महिन्यात शिरडीस श्री साईबाबांचे दर्शनासाठी साईभक्त मंडळी नेहमीप्रमाणे आली होती. काही कलाकारांनी श्रीच्या पुढे हजेरी दिली, ती खालीलप्रमाणे.

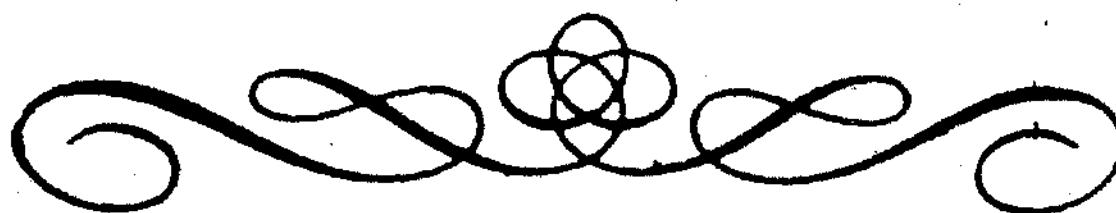
कीर्तनः १) ह.भ.प. मधुकर गणेश सूर्यवंशी, संस्थान-पुजारी गवई, कीर्तनकार, प्रवचनकार यांची कीर्तने एकादशी व महत्वाचे दिवशी झाली.

२) ह.भ.प. लक्ष्मण महाराज वाकचौरे, शिरडी.

प्रवचनः १) ह.भ.प. मधुकर गणेश सूर्यवंशी.

भजन, गायन, वादन इ.: १) श्रीमती अलका भालचंद रिसवडकर, अंधेरी २) श्री. यासीन म्हांडी, कोल्हापूर ३) श्री. बबनराव जाधव ४) श्री. चंद्रशेखर गाडगीळ, पुणे ५) श्री. कासम मुल्ला ६) श्री. हरिशचंद लक्ष्मण कानकेकर जोगेश्वरी ७) सौ. नीलम दिलीप चौबल ८) श्री. दामु आणणा दळवे ९) श्री. शाम गोविंद खंडागळे १०) श्री. विजय गायकवाड ११) श्री. विद्युत नाईक, सांतावूज १२) श्री. नारायण मोरेश्वर चुरी, चिंचणी १३) श्री. क

एन. व्ही. गुप्ता, हैदराबाद १४) शिवशक्ति भजन मंडळ, कॉम्प्रेज १५) श्री. बुधादित्य मुखर्जी, भिलर्ह १६) बिलर्हेंदु मुखर्जी १७) डॉ. व्यंकटेश पांडुरंग हेगडे, मडगाव १८) श्री. अनिल केशवराव रसाळ, वडाळा १९) योग मित्र मंडळ, हैदराबाद २०) मुरलीधर भजनी मंडळ, बार्षी २१) अतुल सत्यप्रसाद देंव, झळवा २२) श्री. टी. व्ही. माधवराव २३) साईनाथ भजनी मंडळ, शिरडी २४) श्री. हसमुख ओंकार पाटील, नवापूर २५) श्री. प्रकाश गोविंद पालवणकर, वसई २६) श्री. साहु भोसले, मुंबई २७) श्री. रघुनाथ कटारे, मुंबई २८) श्री सत्यसाईबाबा मंडळ, लाखनपूर २९) श्री. वासुदेव तायडे, ग्रामसी ३०) श्री. वसंत फडणवीस, मुंबई.

बाबांची आरती

साईची आरती, घेईन माझे हाती ॥ धृ.॥
 सुवर्णाच्या तबकात निरांजने झळकती
 सत्य धर्म प्रेम शांती तेवतात चारी ज्योती ॥ १॥
 कापराचा शुद्ध गंध पसरतो सभोवती
 आरतीचे सुस्वर साती गुरुराय ऐकताती ॥ २॥
 दिसे त्याच्या नयनात समाधान दैवी तृप्ती
 आरतीच्या शब्दामध्ये भाव एक शरणागती ॥ ३॥
 अर्चनात भोळी भक्ती वाढविते साईप्रीती
 आरतीच्या समाप्तीत साई आशिष संपत्ती॥ ४॥
 बाबांची आरती घेईन माझे हाती ॥ धृ.॥

— प्रा. डॉ. माधव चिंतामण दीक्षित
 एम.ए., एम.कॉम., पी.एच.डी.
 १२०६/३२ ए, शिरोले नगर,
 पुणे - ४११००४.

साईनाथा साईनाथा

साईनाथा साईनाथा आलो तुळिया द्वारी
माता पिता बंधु सखा माझा तूच मला तारी ॥१॥
मी ग्रासलो काम क्रोध मद मोह मत्सराला
सौडवी तूचि मला या मायाजालांतरी ॥२॥
मम देहाचे सार्थक करी तूचि आता
पुढे न बोलवे मजला समजुनी घे या भावनांपरी ॥३॥
पाहुनी तुजे रूप, मज सुचे ना काही
प्रसन्न ते दर्शन, तयाची गोडी हृदयापरी ॥४॥
मी दीन पामर काय वर्ण, तुज थोरवी
शब्द हे अपुरे प्रडतात सांगायापरी ॥५॥
चमत्कार तुझे पाहुनी
मस्तक लीन होते तव चरणांकरी ॥६॥

- श्री. अरविंद गवई

कवडसे

जीव तुहा न माहा कोनीसारखा मानतो।
आत्मा एकच मनते भेदभावच करते ॥१॥
एका भेटे तुप रोटी दूज्या भाकर कोरडी।
एकीले भारी साडी दुजी गाठीची नेसते ॥२॥
माय एका भावाची मोहन माळी न सजतो।
माह्या मायच्या गळ्यात काळा मनीच दिसते ॥३॥
पोरगं मरते मोठ्याच सारा गावच लडतो।
माह्या पोराच मरन येटाळात मुक होते ॥४॥

- श्री. हरीभाऊ बोबडे (पांडुरंगत्मज)

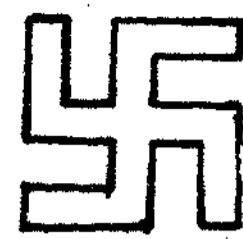
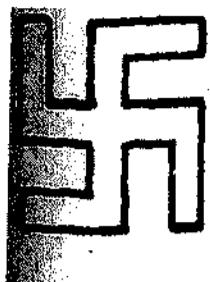
एम. ए. बी. एड.
मु. पो. अंजनसिंगी, ता. तिवसा
जि. अमरावती

श्री साईबाबा संस्थान, शिरडी

श्री साईबाबा संस्थान प्रकाशित पुस्तकांची यादी

अनु. क.	पुस्तकाचे नाव	भाषा	किंमत	पॅकीग व पोस्टेज
१.	श्री साई सत्चरित	मराठी	३९-००	९-०५
२.	—,,—	इंग्रजी	१४-५०	६-५०
३.	—,,—	हिंदी	—	—
४.	—,,—	गुजराथी	१९-००	६-५०
५.	—,,—	कन्नड	१३-५०	८-००
६.	—,,—	तेलगु	१८-००	८-००
७.	—,,—	तामीळ	—	—
८.	—,,—	सिंधी	२२-००	७-५०
९.	श्री साई सत्चरित पोथी	गुजराथी	३९-००	१०-५०
१०.	श्री साई लिलामृत	मराठी	—	—
११.	—,,—	हिंदी	—	—
१२.	—,,—	गुजराथी	६-६५	४-००
१३.	अवतार व कार्य	मराठी	—	—
१४.	स्तवन मंजिरी	मराठी	०-६५	३-५०
१५.	—,,—	हिंदी	१-००	३-५०
१६.	—,,—	गुजराथी	०-९०	३-५०
१७.	सगुणोपासना (आरती)	मराठी	०-७०	३-५०
१८.	—,,—	हिंदी	१-२५	३-५०
१९.	—,,—	गुजराथी	०-८०	३-५०
२०.	—,,—	तेलगु	२-५०	५-५०
२१.	—,,—	सिंधी	१-२५	३-५०
२२.	दासगणूकृत ४ अध्याय	मराठी	१-८५	३-५०
२३.	सचित्र साईबाबा	मराठी/इंग्रजी	४-८०	५-५०
२४.	मुलांचे साईबाबा	मराठी	—	—
२५.	—,,—	इंग्रजी	१-६५	३-५०
२६.	—,,—	हिंदी	—	—
२७.	—,,—	गुजराथी	१-६५	३-५०
२८.	—,,—	तेलगु	—	—
२९.	रुद्राध्याय (अ. ११ वा)	मराठी	०-८०	३-५०
३०.	मार्गदर्शिका (शिर्डी गाईड)	मराठी	—	—
३१.	—,,—	इंग्रजी	—	—
३२.	—,,—	गुजराथी	१-५०	३-५०
३३.	साई दि सुपरमॅन	इंग्रजी	७-२५	४-००
३४.	साईबाबा ऑफ शिर्डी (भरुचा)	इंग्रजी	६-५०	४-००
३५.	साईबाबा ऑफ शिर्डी (प्रधान)	इंग्रजी	३-००	४-००
३६.	अष्टोत्तर शत नामावली	मराठी	१-००	३-५०
३७.	रघुनाथ सावित्री भजनमाला	मराठी	१५-२५	४-५०

सप्टेंबर १९८८

श्री
साईबीपी

श्री साईबाबा संस्थान
शिरडीचे अधिकृत मासिक

संपादक

श्री. रा. द. बन्ने

कार्यकारी अधिकारी श्रीसाईबाबा संस्थान शिरडी

-: कार्यकारी संपादक :-

श्री. सदानन्द चैंदवणकर

वर्ष ६७ वे

किंमत २ रुपये

अंक ६ वा

दूरध्वनी ४१२२५६१

कार्यालय -

साईनिकेतन", प्लॉट नं. ८०४ बी, डॉ. आंबेडकर रोड, दादर, मुंबई- ४०० ०९४.
वार्षिक वर्गणी रु. १०/- (ट.ख. सह) किरकोळ अंक २ रु. फक्त.

श्री साईबाबांच्या संदेशाचा जगभर प्रसार करणे हे
श्री साईलीलाचे मुख्य उद्दिष्ट आहे.

रघुनाथ सावित्री साईनाथ भजनमाला

५९

मन हे लंपट एकवार होते ।
तेथेच राहते गुंतूनीयां ॥
पाण पुण्याईची न राहे जागृती ।
वाढे त्यात गति आणिक हो ॥
म्हणुनी सावध आधीच रहावे ।
मग कुचंबावे लागेना तें ॥
दास म्हणे करा शब्दांचा विचार ।
जोडुनियां कर प्रार्थी तुम्हां ॥

६०

श्री गुरु केवी यश गाऊँ ।
कवण्या नयनि तुला पाहूँ ॥
मंगल नाम कसे घेऊँ ।
हृदयी कुठे तुला ठेवूँ ॥
न कळे अजुनी कवण्या रीती ।
करुं तुझी सेवा ॥
श्री गुरु मार्ग दाविं बरवा ॥ धृ. ॥
असे ती अघटित तव करणी ।

मुखांतिल शब्द वेदवाणी ॥
बिंबवुनि घेती जे प्राणी ।
पावती अक्षय सुखखाणी ॥
न कळे अजुनी कवण्या रीती ।
करुं तुझी सेवा ॥
श्री गुरु मार्ग दाविं बरवा ॥
भविं या तारक तूं मजला ।
नाही अन्य ध्यास कसला ॥
होतो आनंद जीवाला ।

पाहुनि तव कौतुक लीला ॥
न कळे अजुनी कवण्या रीती करुं तुझी सेवा ॥
श्रीगुरु मार्ग दाविं बरवा ॥
जगतीं संत बहू झाले ।
परि ते दृष्टीस नव आले ॥
दासिचे हृदत हें कंबले ।
म्हणुनी दर्शन नव घडले ॥
नकळे अजुनी कवण्या रीती करुं तुझी सेवा ॥
श्री गुरु मार्ग दाविं बरवा ॥

या मासिकात प्रकाशित झालेल्या लेखांतील
मतांशी संपादक सहमत आहेतच असे नाही.

श्री साईलीला – सप्टेंबर १९८८

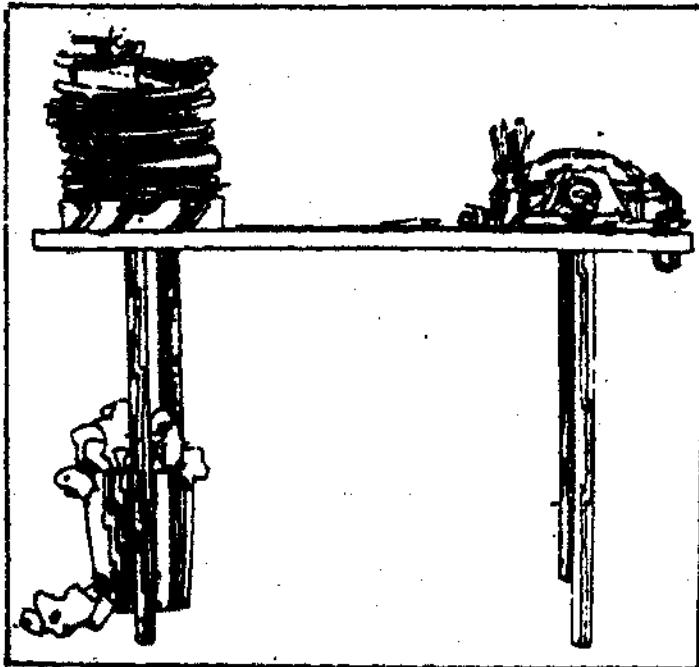
अनुक्रमणिका

अ.क्र.	लेख/कविता शिर्षक	लेखक–कवी नाव	पृष्ठ क्रमांक
१	संपादकीय	—	४
२	मी पाहिलेले साईबाबा	— श्री. अ. ज. चितांबर	६
३	लाला लखमीचंदाची स्वजपूर्ती	— सौ. उषाताई अधिकारी	८
४	बाबांची धुनी	— श्री. कृ. भा. देशमुख	१२
५	साई नाम घेता काय कमी	— श्री. लक्ष्मण सावंत	१४
६	संत एकनाथ व त्यांची ग्रंथसंपदा	— श्री. विलास कुळकर्णी	१५
७	तेजशलाका	— कु. भारती उथळे	१६
८	साईमाझली	— कु. श्रद्धा संखे	१७
९	खापडे यांची शिरडी दैनंदिनी	— साईनंद	१८
१०	चरित्र घडण	— श्री. शाम जुवळे	२०
११	वाणी	— सौ. सुरेखा पवार	२१
१२	साई आणि भक्त	— ग. दे. कुळकर्णी	२२
१३	साईदरबारातील माणिक आणि मोती	— साईनंद	२३
१४	श्री साईची आरती	— श्री. मिलिंद जोशी	२८
१५	गणपतीविषयक सामान्य ज्ञान	— श्री. सदानंद चैदवणकर	२९
१६	भजन	— श्री. एम. टी. सूर्यवंशी	३०
१७	इति श्री साई उवाच	— श्री. डी. जी. देशपांडे	३१
१८	साई चरणी (सु) मन	— सौ. प्रतिभा दमनिया	३९
१९	ज्वलंत जागृत शनिदेवाचे देवस्थान	— श्री. म. वि. सामंत	४०
२०	स्वामी स्वरूपानंदांचे शिष्य – स्वामी अमलानंद	— श्री. भालचंद गंदे	४३
२१	श्री साईबाबा	— श्रीमती शकुंतला खोले	४७
२२	साईस्वरूप सद्गुरु	— सौ. नीता जाधव	४८
२३	साईराम आला	— श्री. मधुसूदन सावंत	५१
२४	साईची अजब लीला.....	— सौ. मंगला वैद्य	५२
२५	मनीचा वसा	— श्री. अशोक साळसकर	५३
२६	उदी.... एक संजीवनी	— श्री. गुरुनाथ पन्हाळकर	५४
२७	परमहंस भालचंद महाराज	— श्री. प्रभाकर कुबल	५६
२८	साई	— श्री. संजय चक्काण	५८
२९	शिरडी वृत्त		६०

श्रीसाईनाथ महाराज – ज्ञानाचे प्रचंड भांडार

संपादकीय

प्रिय श्रीसाईभक्तांनो, आपली आध्यात्मिक प्रगती क्वावी, असे मनापासून वाटत असेल, नव्हे खरोखरीच तशी तळमळ असेल, तर कठोर आत्मपरीक्षणाची नितांत गरज आहे. आपल्यातील दोषांची जाणीव क्वावयास हवी. ते दोष नाहीसे करण्याकडे मनाचा कल व परिश्रम करण्याची आवश्यकता आहे. मानवी मन नेहमी मोहाला शरण जात असते. मोहाच्या दुष्परिणामांचे चटके बसले, तरी त्यापासून परावृत्त होणे जरा कठीणच वाटते. सवयीने

थोडे फार बदल घडविणे शक्य असले, तरी उपरतीशिवाय वैराग्य निर्माण होत नाही. उपरतीसुध्दा क्षणैक नसावी. त्याच्यामागे विचारांची बैठक पाहिजे. विवेकाविण वैराग्य पांगळे. मनावर संस्कार झाले पाहिजेत. त्यासाठी सत्संगाची आवश्यकता हवी असते. आपल्या अध्यात्माची पातळी वाढविणारी व्यक्ती मात्र आदर्श असावी व तिने केलेले मार्गदर्शन सुध्दा ग्रहण करावे.

या संबंधात एक सुंदर प्रसंग आठवतो. थोर संत श्री एकनाथ महाराजांकडे एक बाई आपल्या लहान मुलाला घेऊन आली व काकुळतीने महाराजांना म्हणाली. महाराज हा माझा मुलगा गोड फार खातो. गोड खाण्याने त्याला अपाय संभवतो, तरी त्याला त्यापासून परावृत्त करावे. तेव्हा काहीतरी असे करा की, तो गोड खाणे सोडील. महाराज म्हणाले, ठीक आहे. बाई, तुम्ही आठ दिवसानंतर या, म्हणजे सारे ठीक होईल. बाईना वाटले, ज्याअर्थी महाराजांनी आठ दिवसानंतर बोलाविले आहे, त्याअर्थी महाराज काहीतरी घमत्कार करतील.

आठ दिवसानंतर बाई मुलाला घेऊन महाराजांकडे आल्या. श्रीएकनाथांनी मुलाला आपल्याजवळ घेतले व त्याच्या पाठीवरून प्रेमाने हात फिरवला व म्हणाले, बाळ गोड पदार्थ खाऊ नयेत. त्याने प्रकृती बिघडते, दात खराब होतात, पचन बिघडते इ. इ. नंतर बाईकडे वळून म्हणाले, आता याला घेऊन जा. त्यावर बाई म्हणाल्या, महाराज हे तुम्ही पहिल्याच दिवशी का नाही सांगितलेत? त्यावर महाराज म्हणाले, मी स्वतः गोड खाणे सोडल्याशिवाय त्याला कसे सांगू? मी समर्थ रामदासांच्या सांगण्याप्रमाणे वागतो - आधी केले मग सांगितले. एखाद्याला एखाद्या सवयीपासून परावृत्त करणे, किती अवघड आहे, हे मी अनुभवले आणि आता तेच मग त्याला सांगतो आहे. तेव्हा अध्यात्म आपल्या जीवनात पुरेपूर आचरल्याशिवाय दुसऱ्याला उपदेश करू नये, हे नाथांचे तत्त्वज्ञान आपण प्रत्येकाने लक्षात ठेवले पाहिजे.

आज कित्येक बाबाभक्त श्रीसाईमाऊलीपासून अध्यात्म साधना करीत असतील. ज्ञानियांचा राजा योगेश्वर श्री ज्ञानेश्वर माऊली म्हणतात, “माझा मन्हाठाची बोल कौतुके, अमृतातेही पैजा जिंके”. हेच बोल श्रीबाबा अगदी खालच्या थरातील लोकांना ग्रामीण मराठी भाषेत शिकविण्यासाठी पुन्हा शिरडीत अवतीर्ण झाले. कालमानानुसार व देशातील प्रचलित समस्यानुसार बाबा लोकांना ज्ञान देत होते. पण ते साचेबंद नहते. श्री ज्ञानेश्वरांनी अध्यात्मिक ज्ञान वाढ़मयनिर्मिती करून दिले, तर श्री साईनाथांनी वेगवेगळ्या स्तरावर तस्तशा अडाणी, अशिक्षित लोकांनासुध्दा अध्यात्म शिकविले. श्रीबाबा त्याकाळी प्रत्येकाची अधिकारस्थिती ग्रहणशक्ती विचारात घेऊन ज्ञान प्रदान करीत. श्रीदेव मामलेदारांना ज्ञानेश्वरी त्यांनीच समजावली, नाना चांदोरकरांना गीतेचा अर्थ त्यांनीच सांगितला. आपले आवडते भक्त श्रीदासगणू महाराजांना ईशावास्य भावार्थ बोधिनी लिहित असता न समजलेल्या एका प्रमेयाची उकल मोलकरणीच्या मुखातून केली. याप्रसंगी ज्ञानेश्वर माऊली रेड्यामुखी वेद वदविल्याची आठवण होते.

असो. भक्तांनो, श्रीसाईनाथांकडे ज्ञानाचे भरपूर भांडार आहे. आपल्या साईसत्त्वरिताच्या ३२ व्या अध्यायात ते म्हणतात-

उत्तून चालिला आहे खजिना, एकही कोणी गाड्या आणीना
खणा म्हणता कोणीही खणीना, प्रयत्न कोणा करवेना ॥ १६२॥

मी म्हणतो पैका खणावा। गाड्यावार लुटून न्यावा।

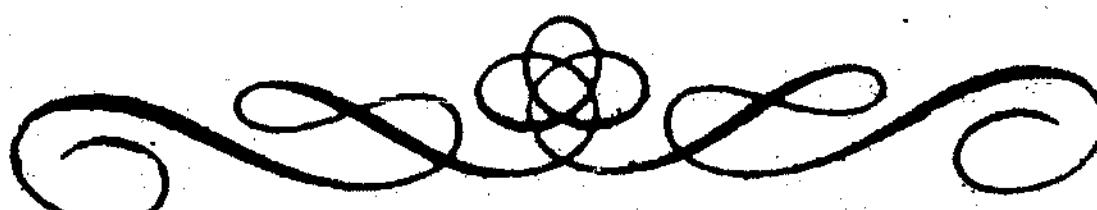
खन्या माईचा पूत असावा, तेणेच भरावा भांडार ॥ १६३॥

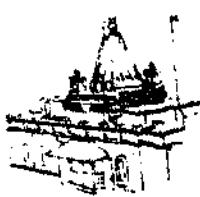
तेव्हा असा हा ज्ञानाचा, अध्यात्माचा खजिना व भक्तीची लयंलूट करावयाची असेल, तर शिरडी हे श्रीबाबांचे ज्ञानपीठ आहे. तेव्हा भक्तांनो, त्यांच्या चरणांजवळ रिथर व्हा. श्रीसाईनाथ महाराज सद्गुरुच्या भूमिकेत म्हणतात, गुरुकडे कसे पहावे - पहा अध्याय ३२ -

- गुरु एक दृष्टीचे ध्याना इतर सर्व गुरु समान॥

नाही गुरुविण दुर्जे आना। अनन्य अवधान याना ॥ ८१॥

- जय श्रीसाईराम

माझ्या आठवणीतून

मी पाहिलेले श्रीसाईनाथ महाराज - १

- श्री. अ. ज. चितांबर

- जी. डी. सी अँड ए.

गीताभ्यास कार्यालय,

घर क्रमांक २०४,

दिल्ली दरवाजाजवळ,

मु. पो. अहमदनगर - ४१४००९.

(श्री. अनंत जयदेव चितांबर महाराष्ट्रातील एक थोर संस्कृत विषयाचे विद्वान म्हणून ओळखले जातात. गीतेवर त्यांनी लिहिलेले पुस्तक प्रसिद्ध आहे. श्री बाबांचा निकट सहवास बाल अनंतरावांना अनेक वर्ष लाभला. त्याबद्दल ते स्वतःला धन्य समजतात. बाबांच्या अचाट झान सामर्थ्याने आपण संस्कृतचे सखोल अध्ययन केले. केवळ श्रीच्या प्रभावामुळेच आपण आतापर्यंत तरुन गोलो, असेतेसांगतात. सुविद्य अनंतरावांनी श्रीसाईलीलातून यापूर्वी भरपूर लेखन केले असून श्रीसाईलीला तृतीय लेखक कवी संमेलनाचे अध्यक्षपदही भूषविले आहे. सुविद्य अनंतरावांना यंदा १७ सप्टेंबर रोजी ७८ वर्ष पूर्ण होत असून ते ७९ व्या वर्षात पदार्पण करीत आहेत. आम्ही त्यांना दीर्घायुरारोग्य चिंतितो. - का. संपादक)

कोणते पुण्य मागील जन्मी केले होते, ते समजत नाही. पण ह्याजन्मी प्रत्यक्ष दत्तावतार श्रीसाईबाबांचे दर्शन झाले. त्यांच्या पदकमलांवर मस्तक ठेवून त्याचे दररोज दर्शन घेतले. 'अल्ला अच्छा करेगा' हा त्यांच्या शब्दातील आशीर्वाद घेतला.

प्रत्यक्ष परमेश्वर सगुण रूपात कसा अवतरतो व भक्तांचे मनोरथ पूर्ण करतो, हे समक्ष पाहिले आहे. त्यामुळे 'धन्योहम्' हेच उद्गार निघतात.

माझा जन्म नेवासे येथील चांदे या गावी झाला. मी संवा वर्षाचा असताना माझ्या वडिलांची बदली शिर्डी येथे झाली. माझे वडील तेथील मराठी शाळेचे हेडमास्तर होते. त्यांची अढळ निष्ठा श्रीसाईबाबावर होती व 'श्री साईबाबा हे प्रत्यक्ष परमेश्वर आहेत' हा त्यांचा अनुभव त्यांनी आम्हास सांगितला.

श्रीसाईबाबा कोटून आले, त्यांचे गाव वगैरे काहीही माहिती कोणास होऊ शकली नाही. प्रथम खंडोबाचे पूजाच्यास (हे देऊळ गावाबाहेर आहे) त्यांचे दर्शन झाले व त्यांनी बाबांना 'या साई' असे संबोधले व 'साईनाथ' हेच नाव बाबांना मिळाले.

श्रीसाईबाबांचा मुक्काम शिर्डी येथील गावातील मशिदीत झाला. या भशिदीस 'द्वारकामाई' असे नाव पडले.

"यवनस्वरूपी एकन्या दर्शन त्वां दिघले, संशय निरसुनियां तद्वैता घालविले" हे बाबांच्या दररोज होत असलेल्या आरतीतील वर्णन बाबांना लागू पडते. सर्व धर्माचे लोक बाबांचे दर्शन घेऊन आशीर्वाद घेत असत.

श्रीसाईबाबांनी १९९८ साली देह ठेवला. त्यावेळी मी ८ वर्षांचा होतो. बाबां दिनचर्या मी दररोज पाहात होतो. बाबा शिर्डी सोडून कुठेच गेले नाहीत. पण त्यां ठिकठिकाणचे भक्त शिर्डीस येऊन त्यांचे दर्शन घेत होते.

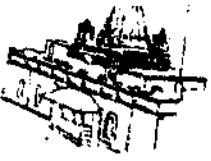
मशिदीत बाबांनी धुनी अग्नीकुङ्ड केले. त्यातील उदी ते प्रसाद म्हणून भक्तांस देत असत. 'उदीचे' चमत्कार हे सर्व भक्तांना अवगत आहेत.

बाबांच्या मशिदीत एका दरवेशाने वाघाचा खेळ बाबांना करून दाखविला, त्यावेळी मी प्रत्यक्ष मुशिदीत होतो. आश्चर्य हे की, बाबांचे दर्शन घेण्यास, पायरीवर डोके ठेवण्यास तेथील पाटील यांनी दरवेशास सांगितले. त्याप्रमाणे वाघाने पायरीवर दर्शनासाठी एखाद्या माणसासारखे डोके ठेवले, तो काय, वाघ गतप्राण झाला. बाबांनी त्या वाघास मुक्त केले. पुराणात आम्ही गोष्टी वाचतो, पण... पण हा चमत्कार समक्ष पाहण्याचे भाग्य मला व इतर भक्तांना मिळाले. ह्या वाघाचा देह महादेवाच्या देवळासमोर पुरण्यात आला.

बाबांनी देह ठेवल्यावर त्यांची मिरवणूक मुसलमान पध्दतीने निघून त्यांचा देह नागपूरचे बुटी यांनी बांधलेल्या वाड्यात (समाधी मंदिरात) ठेवण्यात आला. बाबा असताना होत असलेल्या आरत्या, पूजा हे नित्यनियमित होत आहे. श्री बुटी हे देवळात कृष्णाची मूर्ती स्थापन करणार होते. पण बाबांनी मीच श्रीकृष्ण आहे, असा अनुभव त्यांना दिला.

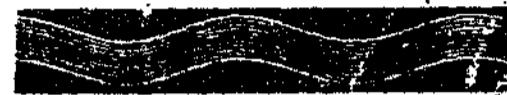
रामनवमी, श्रीकृष्णाष्टमी, श्रीदत्तजयंती, गुरुपौर्णिमा इत्यादि उत्सव शिर्डीत श्रीसाईबाबांच्या समोर होत असतात.

श्रीउपासनी महाराजांनी बाबांचे प्रार्थना अष्टक केले आहे. त्यात 'अजन्माद्यमेकम् परब्रह्म साक्षात् स्वयंसंभवम् रामदेव अवंतीर्णम्' असे वर्णन बाबांचे केलेले आहे. तेव्हा

श्रीसाईनंद हे श्रीदत्त, श्रीराम, श्रीकृष्ण आहेत. त्यांचे वर्णन कितीही केले तरी अपूर्णच राहणार.

तेहा 'कृष्णनाथा दत्ता साई, जडो चित्त तुझे पायी'.

लाला लखमीचंदाची स्वप्नपूर्ती

— सौ. उषाताई अधिकारी
समवित्रीसदन, बंदर रोड, रत्नागिरी.

श्रीबाबांना एखाद्या व्यक्तीचे शिरडीस आगमन व्हावे, असे वाटले की, आधी ते त्याच्या स्वप्नात जाऊन दृष्टांत देत. नंतर दर्शनाची उत्कंठा त्याच्यात निर्माण करून स्वतःच शिरडीत येण्यास त्याला उद्युक्त करीत. राली नावाचे ग्रीक बंधू व्यापारी होते. त्यांच्या सर्व हिंदुस्थानभर पेढ्या होत्या. मुंबई शहरातही एक पेढी होती. त्या पेढीत पुष्कळ वरिष्ठ अधिकारी होते. त्यांच्या हाताखाली लाला लखमीचंद नावाचा अतिशय विश्वासू, प्रामाणिक व कामसू माणूस कामावर होता. आरंभी त्याने रेल्वे खात्यात नोकरी केली होती व नंतर व्यंकटेश मुद्रणालयात तो नोकरीला होता. ह्या मुद्रणालयात नोकरीला असतानाच त्याचे भाग्य उदयाला येऊन श्रीसाईसमागमाचा योग जुळून आला. लालाजी सांताकुळ गावी असताना त्याला स्वप्न पडले. स्वप्नात अवतीभवती भक्तांचा गोतावळा बसला असून त्यांच्याबरोबर हास्यविनोद करण्यात रंगून गेलेला एक साधू त्याला दिसला. त्या साधूच्या चेहऱ्यावर इतके विलक्षण तेज होते आणि त्याचे रूपडे इतके मोहक होते की, भान विसरून लालाजी त्याच्याकडे बघतच राहिला. आपल्या हृदयात त्या साधूबद्दल विलक्षण प्रेम दाटून येत आहे, असे त्याला वाटले. नकळत हात जोडले गेले. पुढे पाऊल टाकावे म्हणून तो उठतोय, तो जागा होऊन आपण सारे स्वप्नच पाहिले, हे त्याच्या लक्षात आले. पण स्वप्नातल्या त्या विलक्षण साधूचा त्याला विसर पडेना. जीवाची घालमेल सुरु झाली. त्या साधूचे सुखदायक दर्शन परत कधी होईल, म्हणून लालाजी वाट पाहू लागला. पुन्हा त्याचे भाग्य फळफळले. त्यावेळी दासगण महाराज श्रीबाबांविषयी कीर्तने करीत संबंध महाराष्ट्रभर हिंडत असत. यावेळी त्यांची फेरी नेमकी मुंबईला झाली. लालाजीचे स्नेही दत्तात्रय मंजूनाथ बिजूर हे परम साईभक्त होते. त्यांना कीर्तनासंबंधी समजताच ते लालाजीला बरोबर घेऊन कीर्तनाला गेले. कीर्तनाला सुरुवात झाली. दासगणूनी तुकाराम महाराजांचे आख्यान लावले होते. दासगणून्चे सुश्राव्य कीर्तन, त्यात

तुकारामांचे आख्यान आणि समोर साईबाबांच्या छबीचे दर्शन. स्वप्नातला साधू तो हाँच आणि तो दासगणूंसारख्या सत्पुरुषाचा गुरु असला पाहिजे, हे लालाजीने ओळखले. तो परत परत त्या छबीकडे पाहू लागला. त्याला गहिवर येऊन डोळ्यातून घळघळ अश्रू वाहू लागले. अशा साधूचे, थोर महात्म्याचे दर्शन आपल्याला प्रत्यक्षात कधी होईल, अशी तीव्र उत्कंठा निर्माण झाली. शिरडी गावी हे साधू असतात, ते शिरडी गाव कुठे आहे, तेथे आपणाला नेणारा एखादा स्नेही भेटेल का, त्याचा सहवास लाभेल का, या साधूचे मंगलदायक दर्शन आपणाला होईल का, या विचाराने लालाजी बेचैन झाला. एकसारख्या त्याच विचारांनी काहीतरी खर्चाची सोय लावून शिरडीस प्रयाण करायचेच, असा त्याने निश्चय केला, तोच रात्री आठ वाजता त्याचा एक स्नेही दार ठोठावू लागला. लालाजीने लगबगीने दार उघडले, तो त्याचा परमस्नेही शंकरराव सस्मित मुद्रेने उभा. तो म्हणाला, “लाला, शिरडीस येतोस का? अरे, मी खरं म्हणजे केडगावच्या नारायण महाराजांच्या दर्शनाला जाणार होतो, पण काय झाले कुणास ठाऊक! मला शिरडीलाच जायची प्रेरणा झाली आहे. तेव्हा तूही चल, येतोस ना?” मित्राचे हे अमृतमय बोल ऐकून लालाजीला स्वर्ग केवळ दोन बोटे उरला. हषातिरेकाने तो म्हणाला, “अरे, येतो म्हणजे काय, येतोच. अरे, मी ज्यासाठी वेडापिसा झालो होतो, ते काहीही कष्ट न होता आपणहून घरी चालत आले आहे. त्याचा अव्हेर कोण करील? येतो मी. तू तयारी कर. मीही करतो. उद्याच निघू.” शंकररावाला मित्राचे बोलणे ऐकून संतोष झाला. मोठ्या आनंदाने तो घरी गेला. लालाजीने दुसऱ्या दिवशी आपल्या चुलत भावाकडून १५ रुपये उसने घेतले. वळकटी बांधली व मित्राबरोबर स्टेशनवर गेला. विनासायास तिकिटे मिळाली व गाडीत बसायला जागा मिळाली. हे जे सगळे घडत आहे, ते केवळ आपले परमेश्वर, सद्गुरु साईबाबांमुळे, हे लालाजी मनोमन समजला. पुढे गाडीत शंकरराव व लालाजी यांनी भजन केले. काही वेळाने डब्यातला सहप्रवाशांकडे श्रीबाबांविषयी चौकशी केली. तेव्हा नगर जिल्ह्यातल्याच चार मुस्लमानांनी म्हटले, ‘अहो, आमच्या अहमदनगर जिल्ह्यात शिरडी ग्रामी साईबाबा म्हणून महान संत आहेत. अनेक वर्षे ते तिथे वास्तव्य करून आहेत. त्यांचे भक्तप्रेम, त्यांची अफाट, अगाध शक्ती यांचे वर्णन काय करावे? खरोखर शिरडीतल्या लोकांचे पूर्वजन्मीचे पुण्य म्हणून बाबा तिथे आले आणि कायमचे शिरडीकर झाले. आता तर तिथे यात्रेसारखी माणसं जमतायत. आपू तिकडेच चाललायत ना? जरुर जा, त्यांच्या कृपेने तुमच्या जन्माचे कल्याण होईल.’ हे बोलणे ऐकून दोघे आनंदले. मनोमन बाबांच्या छबीचे ध्यान करीत दोघे कोपरगावला उत्तरले. त्याचवेळी श्रीबाबांना पेरु फार प्रिय आहेत, याची लालाजीला आठवण झाली. परंतु टांग्याने जाताना गोदावरी काठचा रम्य देखावा बघण्यात ते पेरुंची गोष्ट विसरले. आता चार गाव टाकली की शिरडी आलीच. शिरडी जवळ आली, हे लक्षात येताच लालाजीला पुन्हा पेरुंची आठवण झाली. इतक्यात एक म्हातारी डोक्यावर पाटी घेऊन टांग्यामागे धावताना दिसली, तेव्हा त्यांनी टांगा

थांबवला. पहातात तो तिच्याजवळ पेरुच होते. त्यातले काही पेरु निवङून त्यांनी विकत घेतले. तेव्हा म्हातारी म्हणाली, ‘तुम्ही बाबांसाठी पेरु घेतलेत नां? हे उरलेत ते माझे म्हणून बाबांना अर्पण करा.’ तिची भक्ती पाहून दोघांनाही आश्चर्य वाटले. आपल्याला जो स्वप्नात दिसला, नंतर छबीरूपाने कीर्तनात दिसला, त्याचीचं ही म्हातारी कुणी नसेल ना, असे विचार लालाजीच्या मनात येऊन गेले. पुढे ते शिरडीच्या सीमेवर आले. समोरच दोन निशाणे दिसली. त्यांना वंदन करून ते मशिदीत आले. पूजेचे साहित्य बाजूला ठेवून ते आनंद निर्भर मनाने श्रीबाबांकडे एकटक पाहू लागले. त्यांचे अंग अंग मोहरून आले. कंठ गहिवरून आला. तहानभूक विसरून त्यांनी बाबांचे पाय धुतले. अष्टोपचार पूजा केली. केळी, नारळ, पेरु अर्पण केले. धूप-दीप लावले. विडा अर्पण केला. दक्षिणा दिली आणि हार अर्पण करून मनानेच प्रदक्षिणा घातली व साष्टांग नमस्कार केला. आणि श्रीबाबांचे उजवे बाजूस शांतपणे बसले, तेव्हा श्रीबाबा म्हणाले, “साले रस्ताभर भजन करीत आले. इथली खबरबात दुसऱ्यांना विचारत आले. इतरांना विचारायची जरूरच काय? प्रत्यक्ष येऊन आपल्या डोळ्यांनी समक्ष पाहून खरे का खोटे, ते ठरवावे. मारवाड्याकडे पैसे उसने घेऊन येण्याची काय गरज होती? असो. आतातरी हौस फिटली ना?” हे बोलणे ऐकून, आपण गाडीत भजन केले, खरोखरच पैशांचा तोटा असताना उसने पैसे घेतले, बाबांची हरप्रकारे चौकशी केली, हे बाबांना कसे कळले, याचे आश्चर्य वाटले. ऋण काढून यात्रा करणे, श्रीबाबांना पसंत नाही, हेही अनुभवास आले.

पुढे ते सर्व साईभक्तांसह साठ्यांचे वाड्यात जाऊन मोठ्या समाधानी वृत्तीने जेवायला बसले. इतक्यात कोणा भक्ताने श्रीबाबांचा प्रसाद म्हणून थोड्थोडा सांजा प्रत्येकाच्या पानावर वाटला. तो लालाजीला फार आवडला. दुसऱ्या दिवशी जेवायच्या वेळी नेमकी सांज्याचीच आठवण त्याला झाली, पण तो काही नित्याचा नसेल, या विचाराने तो गप्प राहिला. त्याच्या मनातली सांज्याची आवड श्रीबाबांना अंतर्ज्ञानाने कळली होतीच. दुसऱ्या दिवशी बापूसाहेब जोगांनी आज नैवेद्याला काय आणू, म्हणून विचारताच ताटभर सांजा ताबडतोब घेऊन यायला सांगितले. तेव्हा पूजासाहित्य तिथेच ठेवून बापूसाहेब घरी गेले व सर्वांना पुरुळ उरेल, इतका सांजा घेऊन आले. पुढे पूजाअर्चा होऊन दुपारची आरती झाली. नैवेद्याची ताटे येऊ लागली. तेव्हा बाबा म्हणाले, ‘आजचा दिवस फार चांगला आहे. आज सर्वांसाठी सांजाच लवकर घेऊन या.’ मग भक्तांनी दोन बगोणी भरून सांजा आणला. लाला लखमीचंदाला भूकही लागली होती आणि त्याच्या पाठीतही फार दुखत होते, त्यामुळे तो अगदी अस्वस्थ झाला होता. त्याची ही स्थिती इतरांना नाही, पण श्रीबाबांना कळली होती. ते म्हणाले, “काय करावे. भूक फार लागली आहे आणि पाठही फार दुखत आहे. सांजा खाऊन घेऊया. बघावं काय होतं ते!” लाला लखमीचंदाचे मन गहिवरून आले. महाराज पूर्ण अंतर्ज्ञानी आणि दयाळू आहेत, ही त्याची खात्री पटली. खरोखरच भरपूर सांजा खायला मिळताच तो अगदी तृप्त झाला व त्याची पाठदुखीही तेव्हापासून बंद झाली.

त्याच खेपेस रात्री चावडी समारंभ पहाण्यासाठी तो गेला असता, श्रीबाबाना खोकला लागून त्याचा विलक्षण त्रास होऊ लागला, तेव्हा भाबडा लखमीचंद म्हणाला, “काय हा खोकला! किती त्रास देतोय तो बाबाना! नक्कीच कुणा दुष्टाची वाईटे नजर श्रीबाबाना लागली असेल. माझे बाबा, माझे दैवत खरोखरच दृष्ट लागण्यासारखेच आहेत. दुसऱ्या दिवशी लालाजी मशिदीत येताच श्रीबाबा शामराव देशपांड्याना म्हणाले, “अरे श्यामा, मला नक्कीच कुणाची तरी दृष्ट लागली आहे. पहा हा खोकला मला किती बेजार करीत आहे!” हे बाबांचे बोलणे ऐकून लालाजीची मति गुंग झाली. त्याने धावत जाऊन श्रीबाबांचे पाय धरले आणि म्हटले, “बाबा, आपल्या दर्शनाने आणि कृपेने मी अतिशय आनंदित झालो आहे. अशीच कृपा मजवर ठेवा. या पायावाचून मला अन्य काही प्रिय नाही. माझे मन सदा आपल्या भजनात रंगू दे. ध्यानी, मनी, स्वप्नी आपले चरणच मला दिसू देत. संसारात सदा आनंदीआनंद असू दे. मन कधीही कष्टी नसू दे. आपले नित्य स्मरण असू दे. हाच मला आशीर्वाद द्या. दुसरे काही मागायचे नाही. आपल्या दर्शनाची व सहवासाची माझी इच्छा पूर्ण झाली, यात सगळे काही भरून पावले.” विनम्र लखमीचंदाच्या मस्तकावर श्रीबाबानी आपला अभयहस्त ठेवून त्याचे मस्तक प्रेमाने थोपटले, तेव्हा असंख्य चांदण्यात आपण न्हाऊन निघत आहोत, असेच त्याला वाटले. श्रीबाबांच्या पायावर पुन्हा लोळण घेऊन, उदी व आशीर्वादासह तो आपल्या घरी परतला. तेव्हापासून शिरडीत कुणीही जावो, त्याच्याबरोबर हार, दक्षिणा, कापूर, उदबत्ती पाठविण्याचा नियम स्वतःला लावून घेतला आणि अखेरपर्यंत तो पाळला.

धन्य तो लाला लखमीचंद आणि धन्य ते लाड पुरविणारे बाबा!

अलौकिक अमृतमय ‘पसायदान’

झानेश्वरीच्या १८ व्या अध्यायाचे शेवटी ओवी क्र. १७९३ ते १८०१ या नऊ ओव्या म्हणजेच श्रीज्ञानदेवांनी देवाजवळ सर्वसमाजासाठी, सर्व प्राणिमात्रांसाठी मागितलेले मागणे आहे. तेच अलौकिक ‘पसायदान’ होय. या अमृतमय ओव्यामंध्ये किती गर्भितार्थ भरलेला आहे त्यांचे विश्लेषण श्री. दिवाकर घैसास यांनी बहुजन समाजासाठी फारच सोष्या भाषेत सादर केले आहे. शालेय विद्यार्थ्यांना व साधकांना हे सारखेच उपयुक्त आहे. दिवाकरांचे अभंगरूप पसायदानही प्रासादीक आहे. पसायदानरूपी ही प्रार्थना आपण म्हणतो तिचा अर्थ व रहस्य जाणून घेऊन ती म्हटल्यास मनाला खूपच समाधान वाटेल.

हे ‘पसायदान’ ३२ पृष्ठांचे असून टाईप जरा मोठ वापरला आहे. मुख्यपृष्ठावर श्री ज्ञानदेवांचे मनोहर असे संगीत दर्शन आहे. प्रत्येक घरात हे छोटे पण बहुगुणी पुस्तक हवेच हे काय सांगावयास हवे!

निरूपण : दिवाकर अनंत घैसास, पृष्ठे ३२, मूल्य ३ रुपये. प्रकाशक : माधव त्रिंबक परच्चुरे. बलवंत पुस्तक भांडार, गिरगांव, मुंबई-४.

बाबांची धुनी

— श्री. कृ. भा. देशमुख

तिर्थ (ब) को. हौ. सोसायटी, रामबाग कॉलनी,
ब्लॉक नं. १, तळमजला, पौड रोड,
श्रीमान हॉटेलासमोर, पुणे ४११०३८

चांद पाटलाच्या घरी बाबा राहिल्यामुळे लोक फार आनंदित होते. प्रत्येक जण आपली दुःख बाबांना सांगून त्यातून मुक्त होत होता व आनंदाने घरी परतत होता. पाच दिवस धूप गाव आनंदात होता. पाच दिवस कसे गेले हे लोकांना कळलेही नाही. आज मात्र सारा गाव खिन्न दिसत होता, कारण बाबा उद्या जाणार होते. चांद पाटलाच्या भाऊच्याची सोयरिक शिरडीला ठरली होती आणि लग्नाचे वन्हाड सुध्दा आज निघण्यास तयार झाले होते. चांद पाटलांनी बाबांना विचारले, “मालिक, उद्या शादीची वरात शिरडीला जाणार आहे. आपण येणार ना? “हां हां क्यों नही. शिरडी मेराही स्थान, माझ्या गुरुरायाचं स्थान. मी जरुर येणार व तिथेच राहणार”. “तिथेच राहणार”, चांद भाईने काकुळतीने विचारले.

“अरे, मी तिथेही आहे व इथेही आहे.” बाबा म्हणाले.

“लेकिन आप तो जा रहे हैं” चांद भाई म्हणाला.

“होय रे, मला गेलेच पाहिजे, अल्लामियाची इच्छा है” बाबा म्हणाले. सर्वांना वाईट वाटले, पण अधिक बोलण्याची कुणाची हिंमत नव्हती.

आज पहाटे सारा गाव चांदभाईच्या घराकडे लोटत होता.. लहान थोर सर्वच रात्रभर लोक जागे होते. बैलगाड्या जोडल्या गेल्या. सामान भरलं गेलं. वन्हाड स्थानापन्न झालं. सर्व तयारी झाल्यावर चांद पाटील फकिराला घेऊन बाहेर आला. सर्वांनी जयघोष केला, “फकिर बाबा की जय”. भराभर बाबांच्या पायावर ढोके ठेवून लोक दर्शन घेऊ लागले. काही लोकांनी प्रेमाने हार करून आणले होते. बाबांनी हार स्वीकारले नाहीत. लोकांनी ते बाबांच्या गाडीला घातले. बाबा गाडीजवळ आले. त्यांनी हार बैलाच्या गळ्यात घातले. नंदी बैलांची जोडी तयार झाली. शंभू महादेवापुढे दोन नंदी. गाडीत चढण्यापूर्वी बाबांनी सर्वांना हात जोडून नमस्कार केला व गहिवर्लन म्हणाले, “बाबांनो मला विसरू नका”. लोकांनी जयघोष केला, “नाही”. बाबा गाडीत चढून बसले. पुन्हा बाबांचा जयघोष झाला. गाड्या हलल्या. सर्वांच्या पुढे होती बाबांची गाडी. दुसऱ्या दिवसाचा सुर्योदय झाला. रविराजाची पहिली किरणे बाबांच्या गाडीवर पडली. दिवस रात्र प्रवासामुळे गाडीतले प्रवासी थकले होते व पेंगत होते. बाबांच्या चेहन्यावर मात्र तजेला होता. आता शिरडी गाव दिसू लांगलं. गावाबाहेरच्या खंडेरावाच्या देवळातील आरतीचे सूर ऐकू येऊ लागले “जयदेव जयदेव जय खंडेराया आरती घ्यावी माझी जेजुरीच्या देवा”. शिरडीतील शेतकरी शेतावर जाण्याच्या तयारीत होते. पक्षीगण आपल्या घरट्यातून बाहेर पडतं होते. झाडावर

बसून किलबिल करून ते आरतीला साथ देत होते. नुरभाईच्या घरी मांगल्याची शहनाई वाजत होती. त्याच्या मुलीची शादी चांद पाटलाच्या भाच्याशी ठरली होती. शिरडी गावातलं लगीन म्हटलं की, सारा गाव एक होऊन ते कार्य पार पाडीत असे.

शिरडी हिंदु मुस्लिम एकीचं प्रतीक होतं. या गावात धर्म वेगळे पण मन एक होतं. नुरभाई पाहुण्याच्या स्वागतासाठी खंडेरायाच्या देवळापाशी येऊन उभा होता. खटवृक्षाच्या गर्द झाडीत लपलेले हे देऊळ अधिक रम्य दिसत होतं. खंडेरायाचे पुजारी म्हाळसापति यांचा उजवा डोळा आज फडफडत होता. ते शुभचिन्ह होते, त्यामुळे ते आनंदी होते. खंडेरायाची आरती संपवून ते बाहेर आले. त्यांनी समोर पांहिले. चार वर्षांपूर्वी अदृष्य झालेला तरुण योगी फकिराच्या वेषात पहिल्याच गाडीतून उतरत होता. म्हाळसापति व त्याची नजरानजर झाली. हातातील आरती खालती ठेवून म्हाळसापति पुढे धावले “आवो साई, साईबाबा” म्हणत त्यांनी फकिराला साष्टांग नमस्कार घातला व ते बाजूला झाले. साईबाबा आणि आईबाबा किती विलक्षण साम्य या दोन शब्दांत, सान्या जगातील मूर्तिमंत वात्सल्याचे प्रतीक. फकिराला या नावाने संबोधून म्हाळसापति बाजूला झाले. फकिराला तेच हवे होते. तो मंदिराकडे वळून म्हणाला, चला आता तुझ्या विठ्ठल मंदिरात.

“मंदिरात” म्हाळसापति घाबरून म्हणाले.

मा बोलवलंस कशाला, आवो साई म्हणून? फकिराने आवाज चढवला. चांद नूर सर्व घाबरले. हिंदुंच्या मंदिरात मुसलमान फकिर शिरला तर गावात अनर्थ होईल. गुण्यागोविंदाने रहाणान्या या गावाची शांती लोकांना टिकवावयाची होती.

ण बाबा, लोक काय म्हणतील? मुसलमान हिंदुंच्या देवळात, म्हाळसापति धीर धरून बोलले. “मुसलमान” बाबा चिडले,

ते नूरला म्हणाले, “काय रे नूर, तुझ्या अल्लाची जात कुठली?”

नूर गडबडला, त्याला उत्तर देता येईना.

“बोल भगत, तुझ्या विठोबाची जात कुठली?” फकीर कडाडला. कशी सांगशील तू. ईश्वराला जात नाही, माणसाला कशाला हवी? ठीक आहे मशिदीत जातो मी.

ण शादीघर पर नही आएंगे आप? नूर आदरपूर्वक म्हणाला.

“नही, चुकला फकिराला मशिदच बरी. याद राख भगत, तेरी मसजिद का मंदिर झेण. तुझ्या कृष्णाचे मंदिर ‘द्वारकामाई’ आणि सर्व हिंदु मुसलमान तेथे लोटांगण वालतील.”

बाबा भराभर पावले उचलीत मशिदीकडे निघाले. गावकरीही त्यांच्या मागे साईबाबा, साईबाबा करीत निघाले. बाबा मशिदीत घुसले अन् तावातावानं आतल्या ओट्याकडे वळले. आत सर्वत्र घाण पसरली होती. पडझड झालेली ही गावातील जुनी मशिद सोडून दिलेली, कुणी जात नव्हतं तिथे. बाबांची चाहूल लागताच दोन जीन घुशी धावत सुटल्या व तिथल्याच बिळात घुसल्या. दुसन्या एका बिळातून डोके शहर काढणान्या सापाने आत दडी मारली. बाबा वर गेले आणि एका ओडक्यावर

बसले. गावकरी गोळा झाले. गावक-यांनी त्यांना गावातील नव्या मशिदीत चलण्याची विनंती केली. ती बाबांनी धुडकावली. मंडळींनी तेथेच साफसफाई करण्यास सुरुवात केली. बाबांनी चिलिम काढली आणि तंबाखू भरण्यास सुरुवात केली. चांदने धाक्त जाऊन पाणी आणले आणि बाबांचे चिलिमीचे फडके त्यात भिजवले. बाबा उटून उभे राहिले आणि सटका उचलून त्यांनी त्याच ओँडक्यावर हाणला. ते जुनाट लाकूड क्षणार्धात पेटले. चिलिम पेटली, झुरके सुरु झाले. बाबांचे विचारचक्र सुरु झाले. ते कुणाशीच बोलले नाहीत. निमिषार्धात घडलेल्या या घटनेने भारावलेल्या गावक-यांनी निर्णय घेतला आणि जळत असलेल्या त्या ओँडक्याचा अग्नी कायम जळत ठेवण्याचे त्यांनी ठरविले. भराभर लाकडं आली व त्या अग्नीत पडली. मशिदीत अग्नी कायमचा जळू लागला. त्याचे नाव पडले बाबांची धुनी. असा आहे इतिहास बाबांच्या धुनीचा. आजही ती द्वारकामाईत धगधगत आहे व हजारो भाविकांचे दुख निवारण करीत आहे.

*****

॥ साई नाम घेता काय कमी ॥

सुखदुःखाने भरलेल्या मानवी जीवनात।
साई तूच एकचि आधार या संसारात ॥
साईनाथ जीव माझा तोचि माझा मायतात।
साई नाम घेता काय कमी मला जीवनात ॥ १॥
साई माझा देव साई माझा गुरुदेव दत्ता।
साई माझे तीर्थक्षेत्र साई माझा कृपावंत ॥
साठवितो मी तद रूप साई मम लोऱनात।
साई नाम घेता काय कमी मला जीवनात ॥ २॥
जागते राहावे तुझे स्मरण मम हृदयात।
हीच माझी इच्छा पुरविल साई भगवंत ॥
अंतीचा श्वास माझा जावो तुझ्या सहवासात।
साई नाम घेता काय कमी मला जीवनात ॥ ३॥

- श्री. लक्ष्मण अनंत सावंत, बी. ए.
रहिमतबाई इमारत क्र. २, खोली नं. ६३
ताडदेव, मुंबई - ४०००३४

संत एकनाथ व त्यांची ग्रंथसंपदा

— श्री. विलास श्रीधर कुळकणी

१६/ए/४, मीठानगर
गोरेगाव, मुंबई-४०० ०९०.

संत एकनाथ यांचे जीवनकार्य फार मोठे होते. त्यांच्या जीवनाचा कालखंड इ.स. १५३३ ते १५९९, असा सुमारे ६६ वर्षांचा होता. त्यांची ग्रंथसंपदाही विपूल होती.

त्यांचा पहिला ग्रंथ 'चतुश्लोकी भागवत' होय. हा ग्रंथ त्यांनी वयाच्या २० व्या वर्षी लिहिला.

नाथांच्या ग्रंथांच्या ओवी संख्या सुमारे पाऊण लाखाच्या घरात आहे. त्यामध्ये एकनाथी भागवत १८,७७४ ओव्या, भावार्थ रामायण ४०,००० ओव्या (पैकी २५,००० नाथांच्या व उरलेल्या त्यांच्या शिष्य गावबा यांच्या आहेत.) रुक्मिणी स्वयंवर १७१२ ओव्या, चतुश्लोकी भागवत १०५० ओव्या. अभंग सुमारे ४०००, सुमारे ३५० भारूडे. इतका त्यांचा ग्रंथ विस्तार आहे.

एकनाथी भागवत — मूळ भागवताच्या १०६७ ओव्यावर नाथांनी १८,७७४ ओव्यांचा प्रचंड ग्रंथ लिहिला आहे. हा ग्रंथ शके १४९२ ते १४९५ या काळात लिहिलेला आहे. एकनाथांचा हा सर्वात मोठा व प्रसिद्धीस पावलेला हा ग्रंथ आहे. मूळ भागवताच्या १४ पट हा ग्रंथ मोठा आहे.

एकनाथांचा दुसरा तितकाच महत्वाचा व मान्यता पावलेला ग्रंथ 'भावाद् रामायण' हा होय. सुमारे ४०,००० ओव्यांचा ग्रंथ असून त्यातला अध्याय क्र. ४४ युद्ध कांडपर्यंतचा भाग त्यांनी लिहिलेला आहे. उरलेला भाग त्यांचा शिष्य 'गावबा' यांनी लिहिलेला आहे.

रुक्मिणी स्वयंवर या ग्रंथाचा प्रारंभ नाथांनी गणेश व सरस्वती वंदनाने केला आहे. हा एक काव्य ग्रंथ आहे. नाथांनी हा ग्रंथ शके १४९३ मध्ये पूर्ण केला आहे. यात एकूण १८ प्रसंग त्यांनी वर्णन केले आहेत.

'भारूडे' हा काव्य प्रकार एकनाथांनी लोकप्रिय केला. या भारुडाद्वारे त्यांनी लोकजागृतीचे महान कार्य केले. त्या कार्याला तोड नाही. शिवाय हस्तमतक, स्वात्मसुख, आनंदलहरी, शुकाष्टक, तुलसी महात्म्य, चिरंजीवपद इत्यादी स्फुट प्रकरणही आहेत.

नाथांच्या अभंगाची संख्या जवळजवळ ४०००च्या आसपास आहे. नाथांनी आपले लेखनकार्य शके १५२१ म्हणजेच इ.स. १५९९ मध्ये संपवले.

तेजशलाका

— कु. भारती श्रीपत उथळे
इ/३०१ रिझर्व्ह बँक कॉलनी,
मराठामंदीर मागे, मराठा मंदीर मार्ग,
मुंबई—४०० ००८.

आयुष्यात कधी कधी अशी स्थिती येते की, आपल्या चांगुलपणाचा बदला आपणास वाईट पणानेच मिळतो. मनस्थिती एकदम अस्थिर होते. मार्ग सुचत नाही. ज्या जीवनमूल्यावर, चांगुलपणावर आपला विश्वास असतो, त्याच्याच विरोधी स्थिती पाहून आता कसे जगावे, वागावे म्हणजे मनास शांती मिळेल, या विचारात खोट्याच्याच आहारी जाण्याचा जास्त संभव असतो. कारण खोटेपण प्रतिष्ठेत मिरवताना दिसते. आपला चांगुलपणा एक चूक वाटू लागते. अशावेळी एकच शक्ती आपणास आधार देते. योग्य मार्ग सुचविते. समजावते. श्रद्धा व सबुरीचे महत्व सांगते आणि आपण सावरले जातो. घसरण्याचा क्षण आलेला असतो. विवेकाला पायदळी तुडवून अविवेक सत्ता गाजवू पहातो. पण एकच शक्ती आपणास रोखून धरते. साईशक्ती. भलेपणाचा निष्फळपणा आपल्या लक्षात येतो, तेव्हा पायाखालची जमिन निसटत आहे, असे वाटते. मस्तकबधिर होते. सत्सदविवेक चुकीच्या मार्गाकडे जाण्यापासून रोखते व भांबावलेले मन तिकडेच ओढ घेते. तेव्हा एकच शक्ती कणखर आधारासहित आपले चिरंतन अस्तित्व दाखवीत आपणास मायेचा परिस स्पर्श देते. साईशक्तीत उदात्त विचारांच्या कहाण्या खूप ऐकलेल्या असतात. पण जेव्हा त्या कहाण्या सांगणारेच स्वार्थाचा नंगा नाच खेळतात, तेव्हा डोळ्यांपुढे अंधारी येते. व तीच सुसह्य वाटते. अशावेळी एकच तेजशलाका दिसते, जी मुखाने बोलत नाही, पण नजरेने गोड प्रेमामृत पाजीत गोड उपदेश करते. तिचे सगुण निर्गुण अस्तित्वच त्या उपदेशाचे मूर्तीमंत रूप असते. ते अस्तित्व प्रथम कार्य करते. दुसऱ्यांच्या भल्याचे नंतर सांगते. तेथे खोटेपणा नसतो. एक पूर्ण सत्य, मूर्तीमंत वैराग्य, विवेक, त्यागाची मूर्ती होय! ही तेज शलाका म्हणजे साईच.

माझ्या साईच्या मुखावर कोटी कोटी सूर्याचे तेज आहे. नेत्रांत चंद्राची शितलता. ओठावर प्रेमाचे अमृत आहे. माऊली ते आपणास पाजत असते. सर्व भक्तगणांच्या दुःखाचे हलाहल पिऊनही माझा साई असा बसतो, जसे नेत्र उघडे असले तरी धीरं गंभीर ध्यानस्थ मनीच. विवेक वैराग्याचा साज माझ्या साईमाऊलीच्या अंगावर दिमाखात झळकत असतो. तिचा कृपाहस्त सान्या विश्वाला आशीर्वादरूपी आधार देण्यासाठी सदा उभा असतो. मलीनतेला मांगल्य प्रदान करणारे श्रीचरण. त्याची महती काय गावी. येथे भक्तांची अंतरे विसावतात. समस्त मानवजात नव्हे, तर प्राणीमात्रांनाही येथे येऊन या चरणाच्या आधारे मोक्षगती प्राप्त होते. येथे एकदा श्रम परिहारासाठी आलेला भक्त परत जाताना हे जाणून असतो की, हा देह प्राप्त

झाला आहे तर कर्तव्यकर्म करण्यासाठी जावेच लागेल, पण शेवटी विसावण्यासाठी, आयुष्य सार्थकी लावण्यासाठी याच चरणाप्रत यावे लागणार आहे.

मोठे मोठे ग्रंथमी कधी वाचले नाहीत. पण माऊळीच्या तेजोमय रूपाकडे पहात राहिले की वाटते, ती काही सुचवीत आहे. आणि तेव्हा वाटते, म्या मूढमतीला साईमाऊळीने तिच्याविषयी लिहिण्यास तरी बुद्धी द्यावी, तिने मती दिली तसे हे वेडेवाकुडे लिहिले. तिलाच अर्पित जय साईमाय.

माझ्या जिवीचा विसावा, हा साईदयाळा ।

साईमाऊळी

साईबाबा साईबाबा
 मुखी साद घालते साई वेडी
     मी सर्व दुःखे भोगीन पण
     दुसन्यांना सुख मिळू दे
 गयावया करते मी तुझ्या पुढे
 पण तू आम्हाला दूर लोटू नकोस
     पडते नत मस्तक तुझ्यापायी
     आणि सतत तुझे मुखी नाम घेई
 माझी साई माऊळी माझी माऊळी
     संकट येते वेळी धावून
     जाता मदतीला भक्ताच्या
 कृपा सतत राहावी या भक्तावरी
 अहोरात्र मुखी तुझे नाम घेई
     किती निर्मळ आहे फक्त
     दोनच शब्द या नावात
 माझे साई व बाबा
 जाता येता, येता जाता

साईबाबा साईबाबा
 तुझे नाम घेवून जीव भरला
 आता द्या साई आशीर्वाद मजला

— कु. श्रद्धा शां. संखे.
 आनंदाश्रम, माहिम रोड,
 पालघर, जि. ठाणे.

खापडे यांची शिरडी दैनंदिनी

- साईनंद-

शुक्रवार, दिनांक ९-२-१९९२

मी नित्याप्रमाणे उठलो, प्रार्थना केली आणि पंचदशीच्या वर्गाला हजर राहिलो. वर्ग चालू असतानाच आम्ही साईमहाराजांचे ते बाहेर जात असताना दर्शन घेतले. वर्ग संपल्यावर मी मशिदीत गेलो. साईबाबा आज प्रसन्न मुद्रेत होते. नवयुवक किशा, ज्याला आम्ही 'पिश्या' म्हणून हाक मारीत असू, तो रोजच्या प्रमाणे तिथे आला. त्याला पाहून साईसाहेब म्हणाले, पिश्या पूर्वजन्मी एक रोहिला होता. तो फार सज्जन मनुष्य होता, तो बराच वेळपर्यंत प्रार्थना करीत असे, आणि साईसाहेबांच्या आजोबांच्या घरी पाहुणा म्हणून आला. त्यांना एक कन्या होती ती वेगळी राहात असे. साईसाहेब तेव्हा एक तरुणच होते, आणि त्यांनी खेळता खेळता असे सुचविले की या रोहिल्यांनी तिच्याशी विवाह करावा. तसे होणेच योग्य होते व त्याने यथासमय तिच्याशी विवाह केलाही. हा रोहिला आपल्या पत्नीबरोबर तिथे बराच काळ राहिला खरा पण नंतर तो पत्नीबरोबर तेथून गेला. तो कुठे गेला हे मात्र कुणालाच कळू शकले नाही. तो मरण पावला आणि साईसाहेबांनी आपल्या सध्याच्या मातेच्या गर्भात त्याला धारण केले. पिशा, ते म्हणाले, तो खरंच मोठा भाग्यशाली असावा तसेच हजारोंचा तो रक्षक होता. मध्यान्ह आरती नेहमीप्रमाणे झाली. त्यावेळी साईसाहेबांनी शिवानंदशास्त्री यांना काहीतरी खुणावून सांगितले, आणि काही सांकेतिक खाणाखुणा केल्या. दुर्देवाने शास्त्रीजी त्यांच्या महत्वपूर्ण खुणांचे संकेतांचे अर्थ ग्रहण करू शकले नाहीत. साईसाहेबांनी बापूसाहेब जोगांशीही सांकेतिक खूणा केल्या. ठाण्याचे वकील श्री. ओक येथे आले. मी त्यांना बाबा गुप्ते व इतर मित्रमंडळीची विचारपूस केली आहे म्हणून आठवण केली.

शनिवार, दिनांक १०-२-१९९२

मी सकाळी काकड आरतीला हजर राहिलो. आज सकाळीच गणपतरावांनी माझा मुलगा बलवंत बरोबर सातान्याला जाण्याची परवानगी मिळविली. त्यावेळी माधवराव देशपांडे त्यांचेबरोबर होते. मी, बापूसाहेब जोग, उपासनी व सौ. लक्ष्मीबाई कौजलगी यांनी पंचदशीच्या वर्ग भरविला. तो संपल्यावर मी मशिदीत गेलो. साईबाबा आज प्रसन्नचित्त मुद्रेत होते, आणि म्हणाले की, त्यांचे धड (शरीराचा वरील भाग) पायापासून अलग केला गेला आहे. त्यामुळे ते केवळ धडालाच वर उचलू शकत होते पण पायांना बिलकुल नाही. ते म्हणाले की आपला व एक तेली यांच्यात संघर्ष झाला. जेव्हा ते तरुण होते, तेव्हा त्यांनी कौटुंबिक कारणासाठी पैसा गोळा केला. आणि कर्जदारांचे कर्ज परतफेड करण्याची सेवा तयारी दर्शविली पण ते परत फेड करू शकले नाहीत. तेव्हा त्यांनी आपल्या डोक्यात बिबे घातले व शरीराला क्षार फासला आणि ते आजारी पडले. वर्षभर ते रुग्ण म्हणून पडून राहिले. पण ते बरे झाल्यावर

रात्रंदिवस त्यांनी काम करून सर्व कर्ज चुकते केले. ते आज बसत्या बसत्या मोठ्या प्रसन्न मुद्देने बातचित करीत होते. परंतु मध्यान्ह आरतीच्या शोवटी शोवटी अधीरतेची लक्षणे ते प्रदर्शित करू लागले. नाशिकचे वकील श्री. गदे हे येथे आज आले आहेत.

रविवार, दिनांक ११-२-१९९२

सकाळी मी माझी प्रार्थना पूर्ण केली तेव्हा मला असे दिसून आले की श्री. गदे यांना जाग आली आहे आणि बसून ते त्यांचेशी बोलत आहेत. त्यांनी नाशिकला परत जाण्याची परवानगी मागितली व ते नाशिकला निघूनही गेले. आम्ही साईसाहेबांचे ते बाहेर जातानाचे वेळी दर्शन घेतले. आम्ही आमचा पंचदशीचा वर्ग भरवला तिथे त्यावेळी उपासनी, बापूसाहेब जोग, श्रीमती कौजलगी व श्री. लेले - जे नाशिक जिल्ह्याचे महसूल निरीक्षक अधिकारी होते - ही मंडळी हजर होती. श्री. लेले एक चांगले सदगृहरथ होते, व साई महाराजानाही ते खूप आवडत असत.

जेव्हा साईबाबा मशिदीत परत आले तेव्हा मी नित्याप्रमाणे मशिदीत गेलो. तिथे मी बन्याच मंडळीना बसलेले पाहिले. त्यापैकी बरेच जण मला अनोळखी, नवखे होते. त्यापैकी एक जण अकोला पोलीस होते. त्यांनी मला पहाताच ते म्हणाले, आपण आपल्या पदाच्या राजीनामा दिलेला आहे आणि आता नागपूरच्या बॅरिस्टर गोविंदराव देशमुख यांचेकडे सेवारत आहोत. मध्यान्ह आरती व भोजन झाल्यावर मी काही वेळ लवंडलो आणि दिक्षितांच्या रामायणाच्या पुराणकथानक कार्यक्रमाला हजर राहिलो. नंतर आम्ही साई महाराजांच्या दर्शनार्थ ते जेव्हा संध्याकाळच्या रपेटीला बाहेर पडतात त्यावेळी दर्शन केले. श्री. लेले यांची भेट झाल्याने त्यांचेबरोबर उभ्या उभ्याच गोष्टी करीत राहिलो. सायंकाळी वाडा आरती झाल्यावर शेंज आरती झाली. त्यानंतर भीष्माचा भागवत पाठ, श्री. दिक्षितांचे रामायण वाचन झाले. शिवानंद शास्त्रीना आज परत जाण्याची परवानगी मिळाली नाही.

मंगळवार, दिनांक १३-२-१९९२

श्री. दिक्षितांनी रामायणाचा पाठ केला. नंतर आम्ही मशिदीत गेलो. मी मशिदीत प्रवेश करतो न करतो तोच साईमहाराजांनी मला उदी दिली. याचा अर्थभाव मी जाणला की मला येथून जाण्याची परवानगी मिळाली असा आदेश आहे. त्यानंतर ते म्हणाले, “तुम्हाला परत जा म्हणून कोण सांगतो? बसा तिथे.” नंतर ते स्वतः बसून मोठ्या प्रसन्नपणे गप्पा करू लागले, आणि म्हणाले, सध्या जी गाय दिक्षितांजवळ आहे ती मूळ म्हाळसापतीची होती. त्यानंतर ती औरंगाबादला गेली, नंतर जालन्याला गेली आणि आता पुन्हा परतून श्री. दिक्षितांच्या संपत्तीच्या रूपात आहे. ती कुणाची संपत्ती हे एकटा परमेश्वरच काय तो जाणे. माझ्याकडे बघून ते म्हणाले, ज्याचा परमेश्वरावर दृढ विश्वास आहे. तो कुणाच्याही अन्य वरतूची इच्छा करीत नाही, बाळगीत नाही. माझी पत्ती व इतर व्यक्ती तिथे होत्या. आम्ही सर्वांनी ते सायंकाळच्या रपेटीस बाहेर पडताना दर्शन घेतले. नंतर वाडा आरती

व त्यानंतर शोजारती झाली. रात्री भीष्मांचे भजन व दिक्षितांच्या रामायणाचे वाचन झाले. साईबाबानी आज मध्यान्ह आरती आणि शोजारतीनंतर माझे नाव प्रामुख्याने पुकारून मला बोलावले आणि मला वाड्यात जाण्यास सांगितले.

चरित्र-घडण

- श्री. शाम जुवळे

जनार्दन भुवन,

९ छबिलदास मार्ग,

दादर (प.), मुंबई ४०० ०२८

ये ग, ये ग, विठाबाई । माझे पंढरीचे आई ॥

भीमा आणि चंदभागा । तुझे चरणीच्या गंगा ॥

इतुक्या सहीत त्वाबा यावे । माझे अंगणी नाचावे ॥

माझा रंग तुझे गुणी । म्हणे नामयाची जनी ॥

संत नामदेवाच्या साध्या भोव्या जनाबाईचे हे हृदय-बोल. सहृदय भक्ताच्या काळजाला जावून भिडतात. यालाच जातिभेदातीत हृदय-भाषा असे संबोधिले जाते. आपले अंतरंग आपणास देवाच्या सद्गुणात दिसावे, यासारखे परमभाग्य जगात दुसरे नाही.

साई-साई नाम आठविता ।

आठवती साई-गुण ॥

एकेका त्या गुणामध्ये ।

दिसती श्रीसाईचे चरण ॥

श्रीसाई-भक्ताला सर्वत्र श्रीसाइनाथांचे समचरण दिसत असतात. सम-बुद्धी, सम-भाव मनामध्ये जागृत झाल्यावर देह-बुद्धी लुप्त होऊन तेथे देव-बुद्धी स्थापित होत असते.

रामायण म्हणजे श्रीरामचंद्राने आखून दिलेला मार्ग (आयन) होय. या पथावर वाटचाल केली असता चरित्राची घडण सहजगत्या निर्मल होत असते. मल, विक्षेप आणि आवरण (अज्ञान) या मनाच्या विकारापासून भक्त अलिप्त राखला जातो. निष्कलंक जीवन तेजाने प्रकाशित केले जाते. प्रकाश म्हणजेच ज्ञान होय. अज्ञानाची अंधारी रात्र संपली म्हणजे भक्ताच्या जीवनात सौभाग्याची मंगल पहाट उदयास येत असते. प्रारब्धाचे भोग कितीही प्रखर असले तरी ज्ञान-प्रकाशात ते सर्व हतबल होत असतात. ही साई-कृपा होय.

वाणी

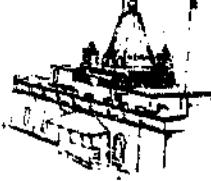
— सौ. सुरेखा सुरेश पवार
 द्वारा श्री. सुरेश मारुती पवार,
 इरीगेशन कॉलनी,
 मु. मो. पानशेत, जि. पुणे, पानशेत.

हे जगत् जेथे रंगते, दंग होते व कधी कधी भंग पावते, असे हे सामर्थ्य कशात् असेल, तर ते फक्त ह्या 'वाणी'मध्ये. वाणी माधुरी निर्माण करण्यात आघाडीवर असेल तर त्याच्यापुढे कटुता उत्पन्न करण्यात अग्रेसर असते. काही लोकांनी वेसन घालण्यात यश मिळविले असले, तरी ते कठीणप्रायच काम असते. भगवंताचे नामस्मरण करण्यासाठी जिचा सुलभतेने वापर करता येतो, तीच कधी कधी मेनका होऊन तपश्चर्येचा भंग करते, तर कधी त्राटीका बनून अक्राळविक्राळ रूप धारण करून सारी सात्विकता गिळळकृत करते.

सत्यता हीच असते की या लवचिक आणि निर्बुद्ध बाहुलीला आपल्या तंत्रांपेक्षा संताच्या मंत्राने बद्ध करायचे असते, शुद्ध करायचे असते. वैयक्तिक जीवनात जरी हिची अत्यंत गरज असली तरी, हिची ख्याती पाहूनच हिच्याशी वागावे. ही उन्मत्त महाराणी प्रमाणे सिंहासनावर बसून वर्चस्वाचे खड्डग फिरवीत असते. हिची दुष्टता दुर्योधनास मागे सारते. तत्वांची राखरांगोळी करून सत्वशील चारित्र्याचे वस्त्र उतरविणे तर हिचे पहिले काम असते. त्यातूनही हृदयातील श्रीकृष्णाच्या भक्तीचा अंश त्या चारित्र्याच्या पाठीमागे असेल तर त्या त्या प्रमाणात रक्षण होते, अन्यथा येथे हानीच हानी नजरेस येते. शांती तर मग दूर पळून जाते. शांती चित्तातही नसते व कृतीतही नसते. हे 'वाणी'चे चक्र असा संहार करते की, फिरून तिथे पाहणे सुद्ध धिटाईचे काम होते.

पुढे एक दिवस केळातरी, कोठेतरी ही थबकते. निमिषभर स्वानुभूतीने सर्वत्र पाहते. त्यावेळी आपण किती अंधत्वाने वागत होतो, रहात होतो, आंता जीवंत असताना मेल्याप्रमाणे लोक आपल्याशी वागतात, ते केवळ ह्या 'वाणी' मुळे, हे समजते. तेहा आता वाटत असते की, आपणास कोणी समजावून कसे सांगितले नाही की, हे ठीक नाही. ही वाट अनिश्चितता जाणते. त्या वाटेने ये निश्चितपणे भव्य सुंदरत्व लाभलेल्या द्वारकेत जाशील, जिथे प्रेमच प्रेम आहे, वात्सल्य वात्सल्यच नांदते. परंतु षड्ग्रिपूच्या प्रभुत्वामुळे सर्व अवयवांनाच बधीरपणा आलेला होता. आता मात्र हा क्षण परतण्याचा आहे. ह्या वाणीवरच्या निखान्यांनी काय काय भक्ष्य केले असेल. पण केवढे सुदैवा ह्या क्षणी मला त्याचा पश्चात्ताप होत आहे. ह्या पश्चात्तापाच्या अग्नीने मी जळत आहे. मला आता कोणी तरी यावे, नि शांत करावे. कणाकणाने तरी अमृत शिंपडावे, तृप्त करावे.

ह्या भस्मासुराचा वध केल्यानंतर स्वतंत्र्या असुरांना तिलांजली देवून त्याला

मारणान्याचा जयजयकार करावा. अनेक संत महतांच्या पावलांनी पवित्र झालेली, त्यांच्या 'वाणी'ने समृद्ध केलेली वाट आपणही चाज्ञावी. 'वाणी'ने शब्दगंध घ्यावे, आपत्या शक्तीनुसार चालण्याचा सातत्याने प्रयत्न करावा. मनी परमेश्वर, ध्यानी परमेश्वर, सर्वत्र परमेश्वर, कृतीत, स्मृतीत सर्वत्र तोच तो व्यापून उरावा. ही वाट लांब खरी, तरीही मोहक, अति मोहक! त्या शामसुंदरा इतकीच सुखदायक! त्याला द्यायला घ्यावे सुदाम्याचे पोहे आणि सोबत सुदाम्याचे अतःकरणही असावे. एवढे असेल तर तो स्वतः तुमची पूजा करेल. त्याचा प्रेमळ स्पर्श सर्वांगास होईल. आभाळासहित पृथ्वी मिळाल्याचा आनंद होईल. मग भाग्याला पारावार उरणार नाही. हे केव्हा घडेल, जेव्हा ही 'वाणी' सतत त्याचे नाम घेईल. त्याचे गुणगान करेल. त्याला सतत आळवेल, आर्ततेने.

ही वाणी एक तेजोमय अस्त्र होईल. स्वतःतील दुष्टत्वासमवेत इतरांचेही दुष्टत्व ती नाहिसे करू शकेल. त्यांच्या 'वाणी'वर प्रभूचे नाम पेरण्यास ती समर्थ होईल. हृदयात सो हं चा सागर तयार होईल. तिथे सद्गुरु साईनाथ सात्विकतेच्या शेषावर विराजमान होतील. हे सारे घडेल जेव्हा 'वाणी'त सतत त्याचे नाम घेईल.

॥ ॐ तत् सत् ॥

साई आणि भक्त

साईला ना आई
बाप ना साईला
का हा दावा केला
खुळ्यावाणी

साईला ना धर्म
साईला ना जात
नाही गणगोत
असे कसे?

आम्ही भक्त सारे

त्याचे मायबाप

आम्हा मायबाप

साईनाथ

आम्ही भक्त सारे

त्याचे गणगोत

साई धर्मजात

भक्ताचीच

- ग. दे. कुळकार्णी

शाम नगर,

अमरावती - ४४४ ६०६.

साईदरबारातील माणिक आणि मोती – ९

चित्रकारमहर्षि श्री. शामराव जयकर

सौ. सत्यभामाबाई जयकर

श्री. शामराव जयकर

सौ. सत्यभामाबाई जयकर

● – साईनंद

श्रीभगवान साईबाबांच्या शिरडीत द्वारकामाईमध्ये श्रीधुनीसमोरच असलेल्या श्रीसाईनाथांच्या चितारलेल्या नयनमनोहर अप्रतिम चित्राचे चित्रकार आहेत, कै. शामराव रामचंद्र विनायक जयकर. श्री. शामराव जयकर यांनी काढलेले हे चित्र चित्रकलेचा एक उत्कृष्ट नमुना म्हणून प्रसिद्ध आहे. इतकेच नव्हे तर श्रीसाई खरेखुरे कसे काय दिसत असत, याची कल्पना त्यांच्या या चित्रावरून स्पष्ट येते.

कै. शामराव जयकर यांचा जन्म १८६४ किंवा १८६५ साली झाला असावा. त्यांचे जन्मस्थान मुंबई. ते एक सुखवस्तू पाठारे प्रभू कुटुंबातील. शामरावांचे आजोबा विनायक हरी शंकर जयकर. ते तत्कालीन ब्रिटीश राजवटीत एक प्रथित यश कायदेपंडित होते. शामरावांचे वडील रामचंद्र त्यांच्या वयाच्या सोळाव्या वर्षी वारले, व शामराव, आई, धाकटे तीन बंधू व एक बहीण यांच्यासह त्यांचे मामा बांबासाहेब अजिंक्य (भाऊ रसूलचे नातू) यांच्या घरी आश्रयाला आले. शामरावांचा शिक्षणक्रम तत्कालीन मिशन स्कूलमध्ये झाला. मिशन ट्रेनिंगमुळे त्यांचे इंग्रजीचे ज्ञानही वरच्या दर्जाची होते. लहानपणापासून त्यांना चित्रकलेचा विलक्षण नाद व त्यावेळी त्यांनी

कुणाचेही उत्तेजन नस्तानासुधा आपला व्यासंग चालूच ठेवला. त्यांचे मामा बाबासाहेब अजिंक्य हे चार गावे मालाड, अकुर्ली, भाईदर इ.चे खोत व पोर्ट ट्रस्टच्या अध्या धक्क्याचे मालक होते. पोर्ट ट्रस्टच्या धक्क्याला अजूनही “भाऊचा धक्का” म्हणून सर्व ओळखतात. स्वभावाने बाबासाहेब अतिशय कडक. ते अक्कलकोट स्वामीचे निस्सीम भक्त होते. लहानपणी शामरावांचा कान अतिशय दुखत होता, तेव्हा त्यांना घेऊन बाबासाहेब व इतर मंडळी मुद्दास अक्कलकोटला गेली. पण शामरावांना तिथे निवासी ठेवून, ती सर्व मंडळी महाराजांच्या दर्शनास गेली. तेव्हा महाराजांनी शामराव कुठे आहे, अशी विचारपूस केली, तेव्हा शामराव येत नाही, तो तुफान करतोय, असे बाबासाहेबांनी सांगितले. तेव्हा महाराजांनी त्याला ताबडतोब घेऊन या, असे फर्माविले. शामरावांना महाराजांकडे नेत अस्ताना त्यांचा कान खूपच दुखत होता, इतका की, त्यांनी रस्त्यात आरडाओरड व खूप तुफान केले. पण महाराजांच्या समोर गेल्याबरोबर महाराज-शामराव चांगली दोन मिनिटे दृष्टीभेट झाली व तेवढ्यात आश्चर्य घडले असे की शामरावांच्या कानाचा क्लेशदायक ठणका अजिबात बंद झाला, तो कायमचाच. वयाची विशी गाठल्यावर तरुण शामरावांनी आपल्या मामांचे – बाबासाहेबांचे घर सोडले. ते स्वभावाने फार भाविक होते. स्वतंत्रपणे वावरु लागल्यावर त्यांना त्यावेळी भाटिया झातीत एक महाराज होते, त्यांच्याकडे चित्रकार म्हणून पाऊणशे रूपयाची नोकरी मिळाली.

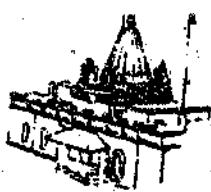
शामरावांची चित्रकलेतील प्रगती त्यांचे पणजोबा घारोजी यांनी लक्षात घेतली. घारोजीना गुजराथी समाजात बरीच मानमान्यता होती. शामरावांना घेऊन घारोजी श्री. लक्ष्मीदास खिमजी नावाच्या एका मान्यवराकडे गेले. घारोजीनी आपला हा पणतू चित्रकार आहे, अशी ओळख करून दिली. लक्ष्मीदासांनी शामरावांना राजकोटला पाठवून दिले. श्री तख्तसिंग नावाचे राजकोटचे तत्कालीन अधिपती होते. त्यांचेकडे शामराव गेले. सोबत लल्लूभाई सामळदास इ. ची शिफारसफत्रे त्यांच्याबरोबर होती. राजकोटला शामरावांना तख्तसिंग यांनी खूप काम दिले व सर

गाशंकर पट्टणी हे युवराज भाऊसिंगजी यांचे शिक्षक होते, त्यांच्याकडे शामरावांची गण्या-खाण्याची-रहाण्याची सोय करण्यात आली. तिथे दिलेले काम शामरावांनी गदी हुबेहूब पूर्ण केलेले पाहून बघावयास आलेले सर्वच जण खूष झाले. यापूर्वी काठेवाडात बरेच युरोपियन चित्रकार येऊन पैसे कमावून गेले होते. पण एका भारतीय चित्रकाराचे कौशल्य पाहून शामरावांचा तिथे बराच बोलबाला झाला. तख्तसिंग हे एक गुणझ व उदार अंतःकरणाचे राजे होते. त्यांनी त्यांचे काम पाहून ते इतके खूष झाले की, काय वाटेल ते माग, म्हणून त्यांनी त्यांना सांगितले. शामरावांनी सांगितले असते तर दरबारातील मानकन्याची जागा सहज त्यांना मिळाली असती. पण मी परत येईन तेव्हा आपणास भेटेन, असे सांगून कामाचा मोबदला मिळाल्यावर शामराव मुंबईस परतले. पुन्हा ते जेव्हा राजकोटला गेले, तेव्हा तख्तसिंगाची राजवट बदलून भाऊसिंगाची राजवट सुरु झाली होती व प्रभाशंकर पट्टणी दिवाण झाले होते. पण हे

दोघेही हिशेबी होते, तेव्हा शामरावांना तिथे भरपूर काम मिळाले खरे, पण प्राप्तीचे मान त्यामानाने कमीच होते. म्हणून ते पुन्हा मुंबईस आले.

पुढे दैवयोगाने शामरावांना अक्कलकोटच्या राणीसाहेबाचे काम मिळाले. पुढे शामरावांनी मुंबई-पुणे येथे काही वर्षे काढली. १९०६ साली खानबहादूर खंबाता म्हणून पुणे लष्करात एक वजनदार पारसी गृहस्थ होते. त्यांच्या आग्रहावरून १९१६ पर्यंत त्यांनी तिथे वास्तव्य केले. लष्करात रुस्तमजी घड्याळी म्हणून त्यावेळी एक दागदागिन्यांची पेढी होती. घड्याळे पण तिथे विक्रीसाठी ठेवली जात. खंबाता साहेबांच्या शिफारसीवरून फॅन्सी पोरट्रेट्स ठेवण्याचा क्रमही तिथे सुरु झाला. पुण्यात त्यावेळी पावसाळ्यात गळ्हर्नर सोहबांचा मुक्काम असे, म्हणून बरेच राजे-रजवाडे पुण्यात मुक्काम करीत, व रुस्तमजी घड्याळीच्या पेढीवरून जाताना आतील तैलचित्रे पाहून पेढीमध्ये प्रवेश करीत व एखादे चित्र खरेदी करीत असत. त्याबरोबर दाग-दागिने-घड्याळेपण घेत. अशा प्रकारे खाजगी कामे, शिकवण्या, दुकानातील चित्रे काढून शामरावांनी ते दिवस काढले.

यावेळी शिरडीत साईबाबा म्हणून एक साक्षात्कारी विभूतीचे वास्तव्य आहे म्हणून शामरावांच्या मेव्हण्यांनी (कौ. क्रिकेटवीर वामन बापूजी तळपदे) माहिती सांगितली. याच दरम्यान शामरावांचे स्नेही व साईबाबांचे भक्त कौ. मोरेश्वर विश्वनाथ प्रधान यांनी शामरावांना स्वतः शिरडीस जाऊन श्रीसाईबाबांचे चित्र काढावे, म्हणून विनंती केली होती. व त्यांना जरुर ती ओळख देऊन मदतही दिली. त्यावेळेपर्यंत श्रीसाईबाबांचे ते शिळेवर बसलेले. असे एकच एक चित्र उपलब्ध होते. शामराव शिरडीस गेले व तिथे त्यांनी बाबांच्या भक्तमंडळीची मदत घेऊन बाबांना विनंती करून त्यांचे तैलचित्र काढले. बाबांनीही त्यांची विनंती मान्य केली व बाबांचे तैलचित्र त्यांनी मशिदीत बसून काढले. त्यांनी प्रथम पेन्सिल स्केच काढले व बाबांचा चेहरा प्रथम रंगविला व दिक्षितांच्या वाड्यात बसून बाकीचे काम पूर्ण केले. ते चित्र इतके हुबेहूब होते की, स्वतः बाबांनी त्यांची प्रशंसा केली. शामरावांनी या चित्रासारखी आणखीन चार चित्रे काढली. १९१७ साली शामरावांनी एक तैलचित्र स्वतः पूजेसाठी काढले व बाबांच्या हाती दिले. साईबाबांनी हे चित्र “चावडी उपर लगाव” म्हणून शामरावांना सांगितले. शामरावांना त्याचा अर्थ लागला नाही व त्यांच्या मनाचा पण विसर पडला. पुढे साईबाबा १९१८ साली समाधिस्त झाल्यावर १९२५-२६ साली बाबांचे भक्त हरी सीताराम दिक्षित, रा.ब. मोरेश्वर प्रधान इ. मंडळीनी शामरावांकडे ते तैलचित्र बाबांच्या बैठकीच्या जागेत लावण्यासाठी मागितले. तेव्हा शामरावांना फार आनंद झाला. तेव्हा त्यांनी त्या तैलचित्रास व्यवस्थित वारनिश करून, काच, फ्रेम करून त्यांच्या स्वाधीन केले. तेच तैलचित्र आज बाबांच्या बैठकीच्या जागी, धुनीसमोर लाखो लाखो भाविकांच्या नेत्रांना साक्षात् बाबाच जणू तिथे बसलेले आहेत, म्हणून आनंद देत आहे. या अत्यंत सुंदर चित्रातील जिवंतपणा शब्दात वर्णन करून सांगता येणार नाही.

इ. सन १९१७ साली शामरावांना धंद्यात काही कटू अनुभव आला व मधुमेहाची पीडा जडली. त्याच्या शमनार्थ ते सहकुटुंब ८-९ महिने शिरडीस वास्तव्य करून राहिले. पण या अवधीत त्यांचा रघुनंदन नावाचा ५ वर्षांचा गौरवर्णी सुंदर मुलगा गोवरामुळे देवलोकी गेला. मृत्युआधी हा मुलगा सर्व दिवस साईबाबांच्या जवळ बसत असे व आरतीच्या वेळी दरबारात भालदाराप्रमाणे उभा राही. पुढे शामरावांच्या पत्नी व तीन-चार मुले मुंबईस परतली, पण शामराव शिरडीसच राहिले. कै. सारणबाई चांदोरकर यांनी शामरावांची उत्तम व्यवस्था ठेवली होती. या काळात डॉ. पिल्ले यांच्या गैरहजेरीत शामरावांना बाबांची चिलीम भरून देण्याची कामगिरी मिळाली होती.

१९१७ साली पावसाळ्यात शामराव बाबांची परवानगी घेऊन मुंबईस परतले. पुढे त्यांना सांताकूऱ. येथे शेठ नरोत्तमदास भानजी या एका श्रीमंत कापडाच्या व्यापान्याकडे त्यांच्या बंगल्यात एक स्वतंत्र खोली मिळून जेवणखाणही मिळून त्यांनी दिलेल्या फोटोप्रमाणे तैलचित्रे काढणे, असे काम मिळाले. १९२२ पर्यंत ते तिथे होते. पण पुढे जागतिक मंदीमुळे त्यांचे ते काम सुटले.

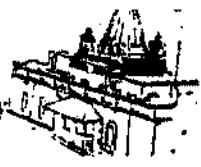
शामराव हे जसे उत्कृष्ट चित्रकार होते, तसे उत्तमपैकी मूर्तीकारही होते. पाल्यस असताना पार्ले ठिळक विद्यालयासाठी. १९२३ साली शापापती उत्सवानिमित्त त्यांनी श्रीगजाननाची उत्तम मूर्ती तयार करून दिली होती. लांकिमान्य सेवा संघासाठी त्यांनी मूर्ती तयार करून ती टिळक मंदिरात बसविण्यात आली होती. अंतरकर नावाच्या रामदास स्वामीच्या भक्ताच्या आग्रहानुसार त्यांनी समर्थ रामदास स्वामी गुहेबाहेर उभे आहेत व दुरून श्री शिवाजी महाराज काही मावळ्यांसह त्यांना भेटावयास येत आहेत, असे बहारदार चित्र काढून दिले होते. मधुमेहाची प्रकृती असून सुध्दा रेळे नावाचे एक वैद्य पार्ले येथे रहावयास आले असता, त्यांनी शामरावांकडून त्यांच्या गुरुचे एक व श्रीदत्तात्रेयाचे एक, अशी मोठ्या साईजची पैटिंग तयार करवून घेतली होती. कोणत्याही चित्रावर सुरुवातीसच अत्यंत सात्विक भाव आणून सुंदर येहरा काढणे हे त्यांचे वैशिष्ट्य होते. आर्ट स्कूलमध्ये कोणत्याही प्रकारचे शिक्षण न घेता शामरावांनी तैलचित्रकार म्हणून स्वतंत्र आयुष्यक्रम घालविला. १९०३-०४ साली मुंबई वरिष्ठ न्यायालयाचे मुख्य न्यायाधीश सर लॉरेन्स जैकिन्स यांची पत्नी ही फ्रेंच अकादमीची शिष्या होती. तिची काही प्रसंगाने शामरावांशी गाठ पडून त्यांच्या कामाची तिने मुक्त कंठाने प्रशंसा केली व स्वतः युरोपियन रंगांच्यामिश्रणाची कला शामरावांना शिकविली. १९१४ साली पुण्यात टेनिसन कोल नावाचा एक इंग्रज आर्टिस्ट होता, त्यानेही त्यांच्या कामाची प्रशंसा केली व आपलीही कामे शामरावांना दाखविली. रंगाची बचत करून काम कसे उठावदार होते, हे त्याने शामरावांना सांगितले होते.

तैलचित्राखेरीज शामरावांच्याकडे आणखीन एक जबरदस्त कला होती, ती म्हणजे हस्तीदंतावरील, जलरंगातील व्यक्तिचित्रे. तैलचित्रे काढणारे अनेक नामांकित चित्रकार होऊन गेले पण जलरंगाने हस्तीदंतावर, आंगठीमध्ये, लॉकेटसमध्ये

रहाणारी व काही त्याहून जराशी मोठी वेगवेगळ्या आकाराची, केवळ ठिपक्या ठिपक्यांनी काढलेली पण दुर्बिणीशिवाय ठिपके न दिसणारी अशी पोर्ट्रॉट्स किंवा ती काढणारे चित्रकार मुंबईत नव्हतेच. त्यावेळी आंगठीत रहाणान्या साईजपासून साधारण अडीच ते तीन इंचाचे वेगवेगळ्या साईजचे २९ नमुने एकत्र करून ते त्यांनी एका फ्रेममध्ये बसविलेले आहेत व हे सारे काम ७०-८० वर्षांपूर्वी केलेले असून त्यात अद्याप काहीच फरक पडलेला नाही, व त्यातील रंगसौदर्य व व्यक्तीचे साम्य पहाणान्याची दृष्टी मात्र त्यावर खिळून राहाते. हे हस्तीदंत शामराव कुटून आणीत, त्याला लागणान्या वेगवेगळ्या साईजच्या काचा ते कुटून मिळवीत किंवा ही कला त्यांच्याकडे कशी काय आली, त्या कलेचा त्यांनी कसा काय विकास साधला ही बाब मात्र अगदी अज्ञानच आहे. पण त्यांच्या या कलेची बरोबरी मात्र कुणीच करू शकलेले नाही.

चित्रकार शामरावांच्या सुशील व सुविद्य पलीचे नाव होते, सौ. सत्यभामाबाई. त्या पूर्वाश्रमीच्या कु. घारुबाई तळपदे. त्या उत्तमपैकी गुजराती व इंग्रजी बोलत असत. त्यांचे माहेर गिरगावात त्यावेळच्या ढुककरवाडीत होते. त्यांचे डोळे घारे होते म्हणून त्यांचे नाव घारुबाई असेच ठेवण्यात आले. त्या पाठारे समाजात मिळून मिसळून वावरत व समारंभप्रसंगी इंग्रजीतून भाषणे देत असत. श्री. शामरावांच्या शिर्डी वास्तव्यातही होत्या. श्रीसाईनाथ महाराज त्यांना "मामी" या नावाने संबोधित. आपल्या शिर्डी वास्तव्यात त्यांनी बाबांची भरपूर सेवा केली, पण रघुनंदनच्या मृत्यूमुळे त्यांच्या बाबांच्या बद्दलच्या भावना नंतर कडवटच झाल्या होत्या. पण त्यांनी आपल्या सर्व मुलांना सांगून ठेवले की, त्या स्वतः जरी काही बोलल्या तरी मुलांनी मात्र साईबाबांबद्दल काहीही गैरउद्गार कधीही काढू नयेत. सौ. सत्यभामाबाई शामराव जयकर या १९४९ साली वयाच्या ६६ व्या वर्षी निधन पावल्या, तर श्रीसाईबाबांच्या चित्राचे थोर नामवंत व बाबांचाच शुभाशिर्वाद लाभलेले चित्रकार. श्री. शामराव जयकरजी हे ११ एप्रिल १९३८ रोजी दिवंगत झाले.

विशेष म्हणजे या दिवशी शामरावांचा धाकटा मुलगा श्रीपाद हा मॅट्रिकच्या परीक्षेस बसला होता व त्याचा अगदी पहिलाच पेपर होता. शामरावजी तो परीक्षेस जाताना कोमामध्ये होते पण तशाही अवस्थेत त्यांनी आपला हात उंचावून त्यास शुभाशिष प्रदान केले. श्रीपाद परीक्षेस बसला व त्यांचा आशीर्वाद फळाला आला. तो उत्तम प्रकारे यशस्वी उत्तीर्ण झाला. इतकेच नव्हे तर वडिलांच्या हातातील चित्रकला त्यांच्या हातात तंतोतंत उतरली. प्रस्तुत लेखकाने श्रीपादच्या कुंचल्यातून उतरलेली चित्रे पाहिलेली आहेत. त्यापैकी अक्कलकोट स्वामींचे काढलेले चित्र तर बहारदार आहे. प्रस्तुत लेखाच्या लेखकाने त्यांच्या हातची मधुर दाक्षेही खाल्लेली आहेत. दादरच्या किंती कॉलेज ते डेक्कन एज्युकेशन सोसायटीच्या संस्थापकांची नऊ तैलचित्रे त्यांच्याकडून काढून घेतली असून ती सर्व कॉलेजच्या वाचनालयात लावण्यात आलेली आहेत. तसेच मैलापूर मदास, गील ऑल इंडिया साई समाजाच्या साई

मंदिरात त्यांनी काढलेले साईंचे चित्र लावण्यात आलेले आहे. म्हैसूर येथल्या साईंमंदिरात ही त्यांनी काढलेले साईंचित्र लावलेले आहे. शामरावांचे हे कलाकार पुत्र श्रीपाद आज हयात नाहीत. त्यांचे एकमेव चिरंजीव आज हयात आहेत, ते म्हणजे श्री. सुरेंद्र जयकर. त्यांचे वास्तव्य आज माहिम येथे आहे.

श्रीसाईनाथांचे हुबेहूब चित्र काढून पुढील अनेक पिढ्यांना बाबांच्या चित्रांची देणगी दिलेले चित्रकार शामराव जयकर यांना साईंदरबारातील श्रेष्ठ अमोल माणिक म्हणून संबोधण्यास मुळीच हरकत नाही.

श्रीसाईंची आरती

जय साईं जय साईं आरती गाऊ
साईंदर्शन घेण्या शिर्डीला जाऊ
जय साईं जय साईं आरती गाऊ ॥४॥

डोईवर फेटा, अंगात कफनी
सोज्यळ रूपाची, साधीच राहणी
पाहून साईंचे रूपे हे नयनी
हषाचा सागर, उंचबळे मनी
साईंचरणी, श्रद्धेची सुमने वाहू
जय साईं जय साईं आरती गाऊ ॥१॥

दिली तू अनाथांना प्रेमाची छाया
लोकांच्या कल्याणा झिजविली काया
धावसी केळाही भक्तांच्या साहाय्या
श्रद्धा, सबुरीचा दिला मंत्र जपाया
साईंच्या कार्या, आम्ही वाहून घेऊ
जय साईं जय साईं आरती गाऊ ॥२॥

विभूतिने होती सर्व दुःखे दूर
दर्शनमात्रे तुझ्या थांबे हूरहूर
ईश्वररूपी तू साईं अवतार
पाहूनी मूर्ति तुझी जुळती कर
साईंभक्त आम्ही सर्व भाऊ भाऊ
जय साईं जय साईं आरती गाऊ ॥३॥

- श्री. मिलिंद रमेशराव जोशी
श्री. द. श. घोडजकर यांचा वाडा,
वकिल कॉलनी, कंधार,
ता. कंधार, जि. नांदेड - ४३१७१४.

तुमचे श्री गणपतीविषयक सामान्य ज्ञान किती आहे?

(पुढीलपैकी आठ प्रश्नांची उत्तरे बरोबर देता आल्यास तुमचे सामान्य ज्ञान बरे दहांची देता आल्यास चांगले व सर्वच्या सर्व बरोबर देता आल्यास उत्कृष्ट समजावे.)

- १) श्रीगणपतीला नेहमी ..... रंगाची फुले वहातात. ती त्याला प्रिय आहेत.
अ) पिवळी, ब) पांढरी, क) जांभळी, ड) लाल-गुलाबी.
- २) सर्व गणेशभक्तांची काशी म्हणून ..... हे ठिकाण प्रसिद्ध आहे.
अ) मोरगाव, ब) तासगाव, क) रांजणगाव, ड) हेदवी.
- ३) बल्लाळेश्वराचे दर्शन घ्यावयाचे असेल तर तुम्हास .... येथेच गेले पाहिजे.
अ) प्रभादेवी, ब) पाली, क) पद्मालय, ड) मुरुड.
- ४) शिवशंकराची जशी १२ जागृतस्थाने तशी गणपतीची ..... स्थाने जागृत आहेत.
अ) ३, ब) ६, क) ८, ड) १४.
- ५) कृतयुगात श्रीगणेशाला ....., त्रेतायुगात ....., द्वापारयुगात ....., व कलियुगात ....., अशी नावे पडली आहेत.
अ) विनायक, ब) मयुरेश्वर, क) गजानन, ड) धूम्रवर्ण.
- ६) सिद्धटेकच्या श्रीसिद्धीविनायकाची उपासना व सेवा ..... या प्रख्यात संताने केली होती.
अ) केडगावचे नारायण महाराज, ब) माणगावचे वासुदेवानंद सरस्वती, क) साकुरीचे उपासनी महाराज, ड) हुबळीचे श्रीसिद्धारूढ स्वामी.
- ७) महर्षि व्यासांनी गणेश पुराणात व विभांडक मुनींनी मुदगल पुराणात ..... गणेशाची महती गायिलेली आहे.
अ) मयुरेश्वर, ब) वरदविनायक, क) विघ्नहर, ड) श्रीबल्लाळेश्वर.
- ८) श्रीमंत थोरले माधवराव पेशवे हे ..... चे अनन्य भक्त होते.
अ) श्रीलंबोदरस्वामी अदोङ्गा, ब) थेऊरचा श्रीचिंतामणि, क) विज्ञान गणेश, राक्षसभुवन ड) प्रवाळ गणेश पद्मालय.
- ९) ..... या गणपतीचे उलट मागाने दर्शन घेण्याचा प्रयत्न नाना फडणवीस यांनी केला तेव्हा त्यांच्यावर भुंगे व मध्यमाशांनी कडाडून हल्ला घडविला.
अ) ओङ्गरचा विघ्नहर ब) राजूर गणपती, जालना, क) लेण्यादीचा गिरीजात्मक, ड) श्री चिंतामणि कळंब.
- १०) ..... या गणपतीची दररोज शिडीवरून पूजा केली जाते
अ) वाईचा ढोल्या गणपती, ब) गिरगावचा फडके गणपती, क) पुण्याचा मातीचा गणपती, ड) कसबा गणपती पुणे.
- ११) मोरया गोसावींचे दर्शन घ्यावयाचे असेल तर तुम्हास .... येथेच जावयास हवे.
अ) पाचवड, ब) वडगाव, क) चिंचवड, ड) पिंपळगाव बसवंत.

- १२) दुष्यंत-शकुंतला पुनर्भटीचे प्रतीक म्हणून ..... हा गणपतीच ओळखला जातो.
 अ) श्रीगणेश गणपतीपुळे, ब) श्रीसिद्धीविनायक टिटवाळा, क)
 दशभुजलक्ष्मी गणेश - हेदवी, ड) श्रीसिद्धीविनायक, नांदगाव.

- सदानंद चैंदवणकर

१ - (३६ ' कु - (६६ ' कृ - (०६ ' कु - (४ ' कृ - (२
 ' कृ - (६ ' कृ - (३ ' कृ ' कृ ' कृ - (५ ' कृ - (४ ' कृ - (८ ' कृ - (६ ' कृ - (८
 :
 ——————

भजन

तुझे नाव साईनाथ। जमले भक्त शिरडीत।
 किती आनंदे गाती नाचती। पालखीचे सोहळ्यात॥
 गतजन्माची पूर्वपुण्याई। रामनवमीला आलो साई॥
 दर्शन घेता समाधी मंदिरी। दिसला मजला साईनाथा

तू कौसल्येचा सूत ॥ १॥

तुझे नाव साईनाथ। जमले भक्त शिरडीत।
 किती आनंदे गाती नाचती। पालखीचे सोहळ्यात॥
 गुरुपौर्णिमा आषाढमाझी। ओढून नेले मज शिरडीशी॥
 समाधीची चढता पायरी। झाला भास मम चक्खूशी॥

तू अनुसूयेचा सूत ॥ २॥

तुझे नाव साईनाथ ....
 ओढ लागली तुझिया चरणी। म्हणूनी पातलो जन्माष्टमी॥
 आलो मंदिरी तुझिया नाथा। परि भासला मजशी साई
 तू देवकिचा सूत ॥ ३॥

तुझे नाव साईनाथ ....
 काय वर्ण ममभारयाला। पुण्यतिथीला योग लाभला॥
 दर्शन तुझिये होता साई। झाली प्रेरणा मम मनाला॥
 तू प्रत्यक्ष रे भगवंत ॥ ४॥

- श्री. एम. टी. सूर्यवंशी

ज्युनिअर इंजिनियर, एम. आय.,
 जिल्हा परिषद, किनवट,
 जि. नांदेड (मराठवाडा).

इति श्री साई उवाच

(मागील अंकावरुन क्रमशः)
१०३

— श्री. डॉ. जी. देशपांडे
खूर-सिल-नाझ, कोहिनूर रोड,
दादर, मुंबई ४०० ०९४.

“होता इतुका मातेचा कळा। तरी कां हा वेष स्वीकारला।
साजेना ममत्व या वेषाला। कलंक भगव्याला लाविला॥
जा बैस त्वां व्हावें न उदास। जाऊं दे की थोडे दिवस।
करु मग पुढील विचारास। धीर त्वां चित्तास धरावा॥
वाड्यांत असती बहुत चोर। कवाडे लावोनि रहावे हुशीर।
सर्वस्वाचा करीतील अपहार। घाला अनिवार घालितील॥”

“तुझी पूर्वपुण्याई गहन। तेणेच आलासि हा ठाव ठाकून।
आतां मद्वचनी द्यावे अवधान। करुनि घे साधन जीवाचें॥
उद्यांपासून भागवताचें। परिशिलन करावे साचें।
तीन सप्ताह त्या ग्रंथाचे। कायावाचामने करी॥
होऊनियां निर्वासन। करी त्या ग्रंथाचे श्रवण।
अथवा मनोभावे वाचन। निदिध्यासन तत्पर॥
प्रसन्न होईल भगवंता सर्व दुःखाचा करील अंत।
होईल मायामोह शांत। सौख्य अत्यंत लाभेल॥
होऊनियां शुचिभूत। ठेवुनी हरिचरणी चित्त।
संपादी हें साडगवृत। मोहनिर्मुक्त होशील॥”

१०५

— अ. ३१ वा

“पुरे झाली आतां शिरडी। ही घे खर्ची बारारोकडी।
तपार्थ जाई मच्छिंदरगडी। सुखनिरवडी वस तेथें॥
सावधान होऊनि मानसी।
परिस गा तूं मद्वचनासी। विकल्पसायासी पडूं नको॥
जाई मच्छिंदरगडी सत्वर। करी प्रत्यही तप त्रिवार।
काहीं काळ क्रमल्यावर। स्वानंद निर्भर होसील॥
“शिरडीत असता अनेक कल्पना। उटूं लागले तरंग नाना॥
म्हणोनि तुझीया चंचल मना। गड प्रयाणा नेमियले॥
पृथ्वी - आपादिकांच्या गारा। रचोनि रचियेल्या या अगारा॥
साडेतीन हातांचिया घरा। शिरडी बाहेरा नव्हतो तुज॥
आतां जो येथें तोच कीं तेथें। पाहूनि घेई स्वस्थ चित्तें।
तेथूनि जें म्यां प्राठविले तूतों तें येच निमित्ते तूं जाण॥”

— अ. ३१ वा

१०६

“न करा खंत। येथेच होता तयाचा अंत।
 “तोही मोठा पुण्यवंत। सौख्य अत्यंत पावला॥
 त्या तक्क्याचे पलिकडे। शंकराचे देऊळ जिकडे।
 नेऊन त्याला पुरा तिकडे। नंदी निकट घ्या गती॥
 पुरलिया तेथे तयाप्रति। लाघेल तोही सद्गती॥
 ऋणनिर्मुक्ति बंधमुक्ति। तुमचिया हस्ती पावेला॥
 गतजन्मीचा देणेदार। फेडावया ऋण हा अवतार।
 तुमचिया बंधनी साचार। तो आजवर राहिला॥”

— अ. ३१ वा

१०८

“एकदां आम्ही चौघेजण। वाचूनि पोथीपुस्तक पुराण।
 करूं लागलो ब्रह्मनिरूपण। ज्ञानसंपन्न होऊनि॥
 ऐसे आम्ही चौघे सुबुद्धा निघालों लावूं काही शोधा।
 स्वबुद्धीनेच व्हावा तो बोधा स्वतंत्र निर्वेधमानसे॥”
 रानी वर्नी॥

“होऊनियां दिशाभूला भ्रमलो इतस्ततः निर्फला।
 थोर दैवाचे तेणेच हैं स्थला मागुती निश्चल पावलो॥
 दैवें लाविले आल्यावाटो पूनश्च पूर्वील वणजारी भेटों।
 कार्य सान अथवा मोठों मार्ग दावावया लागे बोटो।
 शोध न लागे रित्या पोटों बुद्धिचे फाटे अफाटा॥
 असत्याविण ईश्वरी घाटा मार्गी होई न कोणाची गांठा।
 देऊं नये अन्नासी पाठा वाढिलें ताट डावलूं नये॥
 भाकरतुकडा दई कोण। घे खा म्हणे तयाचे वचन।
 मानावा पूर्ण शुभशकुना कार्य निर्विघ्नकारक॥
 मज लागली होती भूका तृष्णेने कोरड कंठास सोक।
 वणजारियाचेही प्रेम अलौकिक वाटलें कवतुक तयाचे॥
 झणोनियां आदरपूर्वक। वणजारियाने दिलेला एका।
 क्रतकोर खावोनि प्यालो मी उदक। तों काय कौतुक वर्तले॥
 गुरुराज आले अकल्पिता म्हणती वादावादी किमर्थ।
 गग निवेदिला इत्थंभूता वर्तला वृत्तांत तयांस॥
 तेतो अत्यंत आनंद निर्भर। भोगिले जें सौख्य अपार। तें काय पामर मी वानूं॥”
 “काय गोड गुरुची शाळा सुटला जनक जननीचा लळा।